

การนำนโยบายแก้ไขปัญหความยากจนในมิติด้านรายได้ของ
ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Implementation of Poverty Eradication and Life Cycle Development (PELCD) on
The Income Dimension of People in Banmoh District, Saraburi Province

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration

Department of Public Administration

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

การนำนโยบายแก้ไขปัญความยากจนในมิติด้านรายได้ของ
ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัย
อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ:
กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

โดย

น.ส.ศศิวิมล อੰนนา

สาขาวิชา

รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.จูลณี เทียนไทย

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.จูลณี เทียนไทย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิน ศิริประภาณุกุล)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ศศิวิมล อੰนนา : การนำนโยบายแก้ไขปัญความยากจนในมิติด้านรายได้ของศูนย์อำนวยการจัดความยากจน และพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี. (The Implementation of Poverty Eradication and Life Cycle Development (PELCD) on The Income Dimension of People in Banmoh District, Saraburi Province) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.จุลณี เทียนไทย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี โดยการใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศจพ. อำเภอบ้านหมอ และประชาชนครัวเรือนเป้าหมายผู้ตกเกณฑ์ยากจน มิติด้านรายได้ รวม 12 คน

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอบ้านหมอมีสมรรถนะหลักขององค์การทั้ง 5 ประการ ตามตัวแบบการจัดการ (Management Model) ซึ่งมีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งในด้านผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างองค์การ มีทีมพี่เลี้ยงที่ประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่และรายครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านสถานที่การดำเนินการมีความสะดวก เอื้อต่อการทำกิจกรรมของเจ้าหน้าที่และครัวเรือนเป้าหมาย 3) ด้านบุคลากรบางส่วนมีความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมในการปฏิบัติงาน แต่การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนศจพ. อำเภอบ้านหมอในภาพรวม 4) ด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ มีระบบ TPMAP ที่ยังมีข้อบกพร่องในเกณฑ์ตัวชี้วัดบางรายการ และอุปกรณ์ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพยังไม่ตรงต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และ 5) ด้านงบประมาณ ศจพ.อำเภอบ้านหมอไม่มงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้โดยตรง จึงต้องอาศัยความร่วมมือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในศจพ. อำเภอบ้านหมอวางแผนการดำเนินการร่วมกันเพื่อขอรับงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยในประเด็นความร่วมมือจากปัจจัยด้านบุคลากรและงบประมาณ ศจพ.อำเภอบ้านหมอ ควรดำเนินการกำหนดแผนการดำเนินงานและการกำกับติดตามคณะทำงานขับเคลื่อนศจพ.อำเภอบ้านหมอ อย่างใกล้ชิด ภายใต้การนำของผู้อำนวยการศจพ.อำเภอบ้านหมอ หรือหาหน่วยงานเจ้าภาพหลักเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนโดยตรง และกรณีเครื่องมือการส่งเสริมการประกอบอาชีพยังไม่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของครัวเรือน ศจพ.อำเภอบ้านหมอควรมีการปรับบทบาทเป็นศูนย์รวมอาชีพเพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของตนเองได้

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6382050124 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD:

Sasiwimol On-na : The Implementation of Poverty Eradication and Life Cycle Development (PELCD) on The Income Dimension of People in Banmoh District, Saraburi Province. Advisor: Assoc. Prof. CHULANEE THIANTHAI, Ph.D.

This qualitative research aimed to study the policy implementation, problems, challenges, and recommendations of the Implementation of Poverty Eradication and Life Cycle Development (PELCD) on the Income Dimension of People in Banmoh district, Saraburi Province. The data was collected through documentary research, participation observation, and in-depth interview technique with 3 officers and 9 people who identified the target poor population by TPMAP's poverty indicator on the Income Dimension.

According to the study, the implementation of Poverty Eradication and Life Cycle Development (PELCD) on the Income Dimension is dependent on five Management Model factors; 1) Organization structure is supported by Subdistrict Headman, Village Headman, Assistant Village Headman and other village leaders as Incentive Care team who implement the policy to people directly and efficiently; 2) The implementation places have been organized to be flexible and support the project; 3) Some officers have knowledge, understanding, and willingness to work. However, cooperation among other relevant local government sectors is insufficient to accelerate PELCD as a whole; 4) Although the TPMAP system was designed to support in the project, some indicators are missing. Furthermore, career support equipment does not effectively address people's issues and needs. 5) The collaboration of local government sectors to set up the budget is essential due to the budget has not been allocated to support the project directly. In conclusion, the Amphoe's PELCD committee should delegate duties and create an action plan for all of sectors. Moreover, the government should specify a sector that will take over the responsibility for resolving coordination issues. Furthermore, Amphoe's PELCD should be called the Employment Service Center rather than vocational training in order to allow people to select their ideal career.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หากปราศจากคำแนะนำของ รองศาสตราจารย์ ดร.จูลิน เทียนไทย อาจารย์ที่ปรึกษา ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ชี้แนะ อย่างเอาใจใส่ รวมถึงดูแล มอบกำลังใจและความเมตตา ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำ สารนิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อให้เนื้อหามีความครบถ้วน สมบูรณ์ และสำเร็จเรียบร้อยไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ ประธานกรรมการสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิน ศิริประภาณุกุล กรรมการสารนิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ความรู้ทางด้านทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์จนสามารถทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณทุกการสนับสนุนที่สำคัญที่สุดของผู้วิจัย คุณพ่อ ผู้สนับสนุนทุกความสำเร็จในทุกย่างก้าวของชีวิต คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา และเป็นทุกอย่างให้ลูก ขอขอบพระคุณ คุณแม่ผู้ล่วงลับ ผู้เป็นแรงผลักดันและแรงขับเคลื่อนให้ผู้วิจัยสามารถบรรลุทุกเป้าหมายในชีวิต ขอขอบคุณ น้องชาย ทั้ง 2 คน ที่คอยสนับสนุนทั้งร่างกายและแรงใจให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ นายอำเภอบ้านหมอ พัฒนาการอำเภอบ้านหมอ พัฒนาการอำเภอบ้านหมอ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุก ๆ ท่าน สำหรับข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความครบถ้วน สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาในทุกระดับ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา ความเมตตา ความเข้าใจ ตลอดจนการแก้ปัญหาในส่วนของหน้าที่ การเรียน และการทำสารนิพนธ์ของผู้วิจัย ให้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรดีที่ทุกท่าน ที่เป็นทั้งกำลังใจ คอยรับฟังปัญหา ให้คำปรึกษา ให้การช่วยเหลือ ในวันที่ประสบปัญหาและอุปสรรคให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณ คุณพี่ไทม่าส สำหรับ การให้คำปรึกษาในการเรียน การทำสารนิพนธ์ และทุก ๆ เรื่อง ขอขอบคุณอินเทอร์เน็ต สำหรับกำลังใจที่ดีและพลังบวกในทุก ๆ วัน

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณตัวเอง ที่มีความพยายาม อดทน และเข้มแข็งในการฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ จนสามารถสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทตามเป้าหมายที่ตั้งใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ณ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.3 คำถามในการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2	8
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์อำนาจการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.)	8
2.1.1 แนวทางการปฏิบัติของศูนย์อำนาจการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่าง ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.).....	10
2.1.2 หน้าที่ของคณะกรรมการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.)	11
2.2 ความยากจนและการแก้ไขปัญหาความยากจน	12

2.2.1	นิยามความยากจน	12
2.2.2	การวัดระดับความยากจน	15
2.2.3	การแก้ไขปัญหาความยากจน	16
2.3	การบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centered Approach)	19
2.4	การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation).....	21
2.4.1	ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ	22
2.4.2	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ	23
2.5	กรอบแนวคิดในการวิจัย	27
บทที่ 3	28
	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	28
3.1	สถานที่ในการเก็บข้อมูล	28
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	34
3.6	จริยธรรมการวิจัย.....	35
บทที่ 4	36
	ผลการศึกษา	36
4.1	การนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบการจัดการ (Management Model).....	36
4.1.1	ปัจจัยด้านบุคลากร	36
4.1.2	ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ	47
4.1.4	ปัจจัยด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ.....	56
4.1.5	ปัจจัยด้านสถานที่	63
4.2	ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	66

4.2.1	ผลสำเร็จของการนำนโยบายขับเคลื่อน ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ ไปปฏิบัติ	66
4.2.2	ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนไปปฏิบัติ	71
บทที่ 5	76
	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	76
5.1	การศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติ.....	76
5.1.1	ปัจจัยด้านบุคลากร	77
5.1.2	ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร	77
5.1.3	ปัจจัยด้านงบประมาณ	78
5.1.4	ปัจจัยด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ	79
5.1.5	ปัจจัยด้านสถานที่	80
5.2	ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	81
5.2.1	ผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ	81
5.2.2	ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติ	82
5.3	ข้อเสนอแนะของการนำนโยบายขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้.....	82
บรรณานุกรม	85
ประวัติผู้เขียน	88

สารบัญรูปร่าง

	หน้า
รูปร่างที่ 1 ตัวแบบทางด้านการจัดการ	25
รูปร่างที่ 2 กลไกการดำเนินงานของศจพ.	26
รูปร่างที่ 3 ตัวชี้วัดหมวดที่ 4 การดำเนินงานและรายได้	57
รูปร่างที่ 4 คำอธิบายตัวชี้วัดหมวดที่ 4 การดำเนินงานและรายได้	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ปัญหาความยากจน (Poverty) เป็นปัญหาที่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน ประชาชนในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งเรื่องรายได้ ความเป็นอยู่ การศึกษา สุขภาพ การขาดโอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิต ความยากจนได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของมนุษย์ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจาก รายได้ ความเป็นอยู่ และความสามารถในการบริโภคที่น้อย จะทำให้เศรษฐกิจเติบโตได้ช้า และอาจเป็นภาระของภาครัฐในการแก้ไขปัญหา เลี้ยงดู หรือให้การช่วยเหลือ ซึ่งความยากจนอาจเกิดได้จากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา การขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการภาครัฐ โอกาสในการเข้าถึงฐานทรัพยากร (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546) ซึ่งความยากจนนั้น ก็มีตัวชี้วัด ที่ขึ้นอยู่กับว่าในสังคมจะใช้บันทึกฐานใด เช่น การกำหนดเส้นแบ่งระดับความยากจน (Poverty Line) เพื่อวัดระดับความยากจน หรือการเปรียบเทียบรายได้และความเป็นอยู่กับบุคคลอื่นในสังคม (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2552) ซึ่งสำหรับประเทศไทย ได้มีการใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดจากการเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน กำหนดรายได้ขั้นต่ำในปี 2565 ไว้ที่ 40,000 บาทต่อคนต่อปี

การแก้ไขปัญหาความยากจนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลมักให้ความสนใจในทุกยุคสมัย โดยกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาโดยตลอด เช่น โครงการผันเงินในรัฐบาลหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เพื่อพัฒนาชนบทตามหลักเกณฑ์และลักษณะที่รัฐบาลกำหนด โดยการใช้แรงงานในท้องถิ่นทั้งหมดในการดำเนินโครงการ เพื่อเพิ่มรายได้ สร้างงานให้กับประชาชน ส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจ และกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หรือนโยบายของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ที่มีกรกล่าวถึงความยากจนที่ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น และออกนโยบายแก้ปัญหาความยากจนที่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น กองทุนหมู่บ้าน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ 30 บาท รักษาทุกโรค และมีการประกาศแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างเป็นระบบไม่ว่าจะเป็น การสะท้อนปัญหาไร้ที่ดินทำกิน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ยากจนสามารถเข้าถึงทรัพยากร และบริการภาครัฐได้อย่างทั่วถึง และต่อมาในยุคของรัฐบาล พล

เอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดำเนินนโยบายบัตรคนจนหรือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยให้มีเงินแทนเงินสดสำหรับใช้จ่ายเครื่องอุปโภค บริโภค ในชีวิตประจำวัน (Active, 2564) และต่อมาด้วยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมแก้ไข ปัญหาความยากจนอย่างครอบคลุมทุกมิติ ด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย รายได้ การศึกษา และการเข้าถึง บริการจากภาครัฐ

นโยบายขับเคลื่อนแก้ปัญหาความยากจน ผ่านการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัด ความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) เกิดจากการที่รัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนของ ประชาชนในทุกมิติ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกช่วงวัย มีเป้าหมาย สำคัญ คือ การแก้ปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าแต่ละครัวเรือน หรือ การตัดเสื้อให้พอดีตัว โดยยึด ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้ตรงจุดและ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยใช้ระบบ TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) ซึ่งเป็นระบบ Big Data ในการรวบรวมข้อมูล ครัวเรือน (TPMAP, 2564) โดยมีกลไกการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติในพื้นที่ ได้แก่ ระดับจังหวัด ผ่านศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.) ระดับอำเภอ ผ่านศูนย์อำนวยการปฏิบัติการฯ อำเภอ (ศจพ.อ.) และระดับปฏิบัติการ

สำหรับกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจหน้าที่ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี เรื่อง จัดตั้งศูนย์ อำนวยการจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็น ที่ตั้งของศูนย์ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยนับเป็นหนึ่งหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการให้บริการประชาชน ในทุกมิติ ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อประชาชนทุกระดับไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม เช่นในส่วนของ กรมการปกครองที่มีหน้าที่ทางด้านการปกครองท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ปี พ.ศ. 2457 และในขณะเดียวกันยังมีกลไกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำหน้าที่ดูแลปกครองท้องที่พร้อม กับการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งทุกการดำเนินการจะส่งผลกระทบต่อ ประชาชนในพื้นที่ที่ดูแล เพื่อจะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กินดีอยู่ดี ตามค่านิยมขององค์การ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” โดยในพื้นที่ระดับ

หน่วยปฏิบัติการมีนายอำเภอ ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็น นายกรัฐมนตรีของอำเภอ เป็นผู้นำของอำเภอที่ดำเนินงานตามนโยบายโดยการยึดหลักการนำแบบมีส่วนร่วมบูรณาการทุกภาคส่วน ซึ่งการขับเคลื่อนนโยบายแก่นั้นในระดับอำเภอ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานสื่อกลางระหว่างระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยบทบาทสำคัญคือการแปลงนโยบาย นำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ผ่านทีมปฏิบัติการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่ โดยมีการตั้งทีมพี่เลี้ยง ที่ประกอบไปด้วยตัวแทนข้าราชการจากหน่วยงานในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยแก้ไขปัญหา กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือผู้นำชุมชนด้านอื่นๆ แบ่งกลุ่มเพื่อเข้าไปรับทราบปัญหา ช่วยหาทางแก้ไขปัญหาของแต่ละครัวเรือน เช่น กรณีครัวเรือนตกเกณฑ์มิติด้านรายได้ จะมีพัฒนาการประจำตำบล กำหนดหรือผู้ใหญ่บ้านที่มีประชาชนในพื้นที่ที่ตกเกณฑ์ และนักพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกษตรตำบล แบ่งกลุ่มไปรับผิดชอบดูแลรายครัวเรือนที่เกณฑ์ เป็นต้น โดยทีมพี่เลี้ยงมีหน้าที่จัดทำแผนครัวเรือนร่วมกับทุกครัวเรือนยากจนในทุกหมู่บ้าน/ชุมชน และสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการวางแผน/แก้ปัญหาตรงตามสภาพปัญหาที่ แต่ละครอบครัวกำลังเผชิญ เพื่อบูรณาการความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เสร็จสิ้นในระดับอำเภอ ทั้ง 5 มิติ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “5 เมฆแก่น” ได้แก่ 1) สุขภาพ 2) ความเป็นอยู่ 3) การศึกษา 4) ด้านรายได้ และ 5) การเข้าถึงบริการภาครัฐ ด้วยการลงไปพื้นที่ติดตามการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของครัวเรือนยากจนอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องในลักษณะ Intensive Care ในการแก้ไขปัญหาตามนโยบายแก่นในพื้นที่ โดยบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาในแต่ละมิติ

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ มีบทบาทในฐานะฝ่ายเลขาของศูนย์อำนวยการจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน (ศจพ.) จากพันธกิจและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่สอดคล้องกับแนวทางของศูนย์อำนวยการจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน (ศจพ.) ซึ่งต้องการพัฒนาระบบกลไกการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้การพึ่งตนเอง การพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนให้พึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว จึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ โดยการมุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลประชาชนรายครัวเรือน และเจาะลึกไปถึงระดับบุคคลในครัวเรือน เพื่อให้ทราบถึง

ปัญหาที่แท้จริงของครัวเรือน โดยใช้ระบบ TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) ซึ่งเป็นระบบ Big Data ในการรวบรวมข้อมูลครัวเรือน ซึ่งถือเป็นการบริหารงานของภาครัฐที่สอดคล้องกับแนวความคิดของการบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มุ่งตอบสนองความพึงพอใจของประชาชนในฐานะผู้รับบริการจากภาครัฐ มีการบูรณาการหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ในการทำงานที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ มุ่งเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนอย่างชัดเจน

การแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้การดำเนินการของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน (ศจพ.) ที่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาใน 5 มิติที่กล่าวไว้ในข้างต้นนั้น ซึ่งหากอ้างอิงจากข้อมูล TPMAP ปี พ.ศ. 2565 ของอำเภอบ้านหมอ พบว่า **มิติด้านรายได้** เป็นมิติที่มีประชาชนจำนวนมากประสบปัญหามากที่สุด จำนวน 462 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ทั้งอำเภอ จำนวน 543 ครัวเรือน ซึ่งอาจปฏิเสธไม่ได้ว่ามิติด้านรายได้ถือเป็นปัญหาความยากจนที่ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน (ศจพ.) อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดหลายประการ อาจทำให้การดำเนินการของพื้นที่อาจจะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงต่อความต้องการอย่างครบถ้วนและเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง เช่นในกรณีของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ ได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในมิติด้านรายได้ โดยการจัดฝึกอบรมอาชีพ เนื่องจากเป็นการทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ระยะยาวและสามารถนำไปต่อยอดสร้างอาชีพให้ตนเองและครอบครัวได้ในอนาคต ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมอาชีพ จำนวน 2 อาชีพ ได้แก่ การฝึกอบรมทำข้าวต้มมัด การฝึกอบรมทำวุ้นแพนซี แต่ด้วยปัจจัยและข้อจำกัดขององค์กรหลายประการที่อาจทำให้การดำเนินการจัดฝึกอบรม อาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือความเหมาะสมของประชาชนได้อย่างครบถ้วน อาชีพที่จัดฝึกอบรมอาจไม่ใช่อาชีพที่ประชาชนที่มีปัญหาต้องการหรือมีความถนัดเพียงพอ อีกทั้งการจัดฝึกอบรมให้ตรงต่อความต้องการของทุกครัวเรือน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็อาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ และเวลา เนื่องจากภาระงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบ และในกรณีอำเภอบ้านหมอ ได้มีการแก้ปัญหาด้านรายได้ด้วยการส่งเสริมการตลาดรายง่าย โดยการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งอาจจะดำเนินการได้ผลลัพธ์ที่ดีกับบางครัวเรือน แต่สำหรับบางครัวเรือนที่มีข้อจำกัดด้านอื่นเช่นข้อจำกัดด้านพื้นที่ใช้สอยในครัวเรือนประกอบด้วย การแก้ปัญหาดังกล่าวอาจจะยังไม่เพียงพอและยั่งยืน

การพัฒนาคนแบบเจาะลึกมุ่งเป้าถึงปัญหาความต้องการรายครัวเรือน ภายใต้แนวคิดที่ว่า ความยากจนไม่ได้มีแค่มิติเรื่องรายได้ของแต่ละครัวเรือนเท่านั้น แต่หมายรวมถึง ด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา และการเข้าถึงบริการภาครัฐด้วย จะทำให้การแก้ปัญหาและการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนได้รับการแก้ไขที่ตรงจุดตามเป้าหมาย “การตัดเสื้อให้พอดีตัว” ทำให้ ประชาชนในฐานะผู้รับบริการจากภาครัฐได้รับการบริการที่ตรงต่อความต้องการอย่างแท้จริง แต่ด้วย ข้อจำกัดขององค์กรด้านโครงสร้างองค์กร บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือในการดำเนินนโยบาย รวมถึงสถานที่ อาจส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ ประชาชน จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินการดังกล่าว โดยเฉพาะการนำ นโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่าง สูงสุด

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคน ทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา มิติด้าน รายได้ในพื้นที่อำเภอ

2) เพื่อศึกษาผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรคในการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัด ความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใน การแก้ไขปัญหา มิติรายได้ในพื้นที่อำเภอ

1.3 คำถามในการวิจัย

1) การขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านมิติรายได้ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ มีปัญหาอุปสรรค อย่างไร

2) การขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านมิติรายได้ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อย่างไร

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่: อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี
- 2) ขอบเขตด้านประชากร: เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านมิติรายได้ ในระดับพื้นที่ อันได้แก่ นายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ พัฒนาการ และประชาชนผู้ได้รับการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจน ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำนวน 9 คน จากกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนที่ได้รับความช่วยเหลือในการฝึกอบรมอาชีพทำข้าวต้มมัด 3 คน เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพ ทำวุ้นแพนชี จำนวน 3 คน และได้รับการส่งเสริมปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 3 คน จากจำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่ตกเกณฑ์มิติรายได้ จำนวน 462 ครัวเรือน
- 3) ขอบเขตด้านเนื้อหา: นโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วงปี พ.ศ. 2565

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหามิติด้านรายได้ในพื้นที่อำเภอ รวมถึงได้รับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ต่อไป

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์ เพื่อให้เกิดความหมายและความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

มิติความยากจน หมายถึง ปัญหาความยากจนที่นำมาใช้ในการคำนวณดัชนีความยากจนของระบบ TPMAPI ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพ ทั้งในส่วนของเด็กแรกเกิด และของครัวเรือนในด้านการกิน การอยู่ การมีอารักขาโรค และการออกกำลังกาย 2) ความเป็นอยู่ที่มีความมั่นคง สภาพคงทนถาวร มีน้ำดื่มสะอาดสำหรับบริโภคเพียงพอตลอดปี มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี และมีการจัดการบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ 3) การศึกษา การได้รับการศึกษาภาคบังคับที่เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ และมีความสามารถในการอ่าน เขียน ภาษาไทย และคิดเลขอย่าง

ง่ายได้ 4) ด้านรายได้ สำหรับประชาชนในแต่ละช่วงวัยมีอาชีพและรายได้ รวมถึงการพิจารณารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี 5) การเข้าถึงบริการภาครัฐของผู้สูงอายุและผู้พิการที่ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน

TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) หมายถึง ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า ให้สามารถครอบคลุมปัญหา ตั้งแต่เด็กแรกเกิด การศึกษา ผู้สูงอายุ การพัฒนาสภาพที่อยู่อาศัย และสามารถชี้เป้าความยากจน ให้สามารถระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น/ท้องที่ จังหวัด ประเทศ หรือปัญหาความยากจนรายประเด็น ซึ่งทำให้การออกแบบนโยบาย โครงการเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ในระดับพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีเพื่อทบทวนวรรณกรรมอันนำมาเป็นกรอบในการศึกษา โดยเริ่มจากแนวคิดเกี่ยวกับศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ และเป้าประสงค์ของศูนย์ฯ และต่อยอดแนวคิดเรื่องความยากจนและการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าความหมายของความยากจนนั้นมีลักษณะอย่างไร เกิดจากอะไร และมีเกณฑ์การวัดระดับความยากจนอย่างไรบ้าง ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงแนวคิดวัดระดับความยากจนของประเทศไทย รวมถึงแนวคิดการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศไทยที่เสนอและดำเนินการโดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย รวมถึงการวัดระดับความยากจนในมิติด้านรายได้ของสำนักงานพัฒนาชุมชน โดยแนวคิดการพัฒนานโยบายที่จะนำเสนอต่อไปคือแนวคิด การบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centered Approach) ที่รัฐมุ่งปรับเปลี่ยนบทบาทของการบริหารงานภาครัฐให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบันให้ได้มากขึ้น และแนวคิดการนำนโยบายภาครัฐไปปฏิบัติ ที่จะแสดงถึงขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติและปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.)

ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลไกเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติให้ดีขึ้นในทุกช่วงวัย โดยไม่ได้คำนึงเพียงมิติด้านรายได้ ที่พิจารณารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปีเพียงเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงมิติด้านสุขภาพที่มีด้านการกิน การอยู่ ยารักษาโรค และการออกกำลังกาย ด้านความเป็นอยู่ที่มีมั่นคงถาวร มีบ้านเรือนที่สะอาด เหมาะสมต่อการพักอาศัย ทุกคนได้รับการศึกษาที่เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ มีความสามารถในการอ่าน เขียน ภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ และการเข้าถึงบริการของภาครัฐของประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้พิการที่ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน และภาครัฐ โดย

การดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติที่กล่าวมาข้างต้นและพัฒนาคนทุกช่วงวัยของศูนย์ฯ นั้น ได้บูรณาการการดำเนินการหลายกระทรวงเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทุกพื้นที่ โดยภาครัฐใช้ระบบ TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) เป็นระบบ Big Data (TPMAP, 2564) ที่สามารถระบุและประมวลผลว่ามีคนจนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการพัฒนา อยู่ที่ไหนและมีปัญหาในมิติด้านใดบ้าง เพื่อจะออกนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหได้อย่างตรงจุด เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีลักษณะและความจำเป็นของปัญหาที่แตกต่างกันไป รวมถึงการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนของประชาชนในทุกมิติอย่างเป็นรูปธรรม ตามวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) โดยอาศัยข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูล เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากกรมพัฒนาชุมชน และข้อมูลผู้ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จากกระทรวงการคลัง และใช้ดัชนีความยากจนจากหลักการที่ว่า คนจนคือผู้ที่มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดีในมิติต่าง ๆ ซึ่ง TPMAP พิจารณาจาก 5 มิติที่ได้กล่าวข้างต้น ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการรายได้ ด้านความเป็นอยู่ และด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ

ในวันที่ 30 ตุลาคม 2563 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่กำหนดให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกช่วงวัยและทุกมิติ ให้มีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยภาครัฐต้องเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

ในการนี้ การจะขับเคลื่อนประเทศสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าวได้นั้น ต้องให้ความสำคัญกับการจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ รวมถึงการพัฒนาคนให้อยู่ดีมีสุข พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ขึ้น โดยให้ตั้งอยู่ในกระทรวงมหาดไทย และขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติและหน้าที่ของ

คณะกรรมการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.) ไว้ ดังนี้

2.1.1 แนวทางการปฏิบัติของศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.)

ในการดำเนินการขับเคลื่อน คจพ. คณะกรรมการขับเคลื่อนฯ ได้กำหนดกลไกการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ 3 ระดับ ประกอบด้วย กลไกระดับอำนวยการ ที่ครอบคลุมถึงการ จัดตั้ง คจพ.จังหวัด และคจพ.กทม. ตลอดจนกลไกระดับอำนวยการปฏิบัติการ ที่ได้จัดตั้ง คจพ.อำเภอ และคจพ.เขตขึ้น และกลไกระดับปฏิบัติการ มีอำนาจหน้าที่หลักในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาคนทุกช่วงวัยในพื้นที่รับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานผลให้ กลไกระดับอำนวยการ และคจพ.ในแต่ละระดับทราบ โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติของคจพ.ไว้ดังนี้

- 1) จัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ พร้อมกับการพัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว
- 2) ใช้ข้อมูลจากระบบพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) เป็นข้อมูลหลักในการดำเนินการจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ รวมถึงพัฒนาข้อมูลให้มีความถูกต้องและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น
- 3) พิจารณาองค์กร หน่วยงาน และทรัพยากร รวมถึงงบประมาณในการสนับสนุนให้มีความเหมาะสม
- 4) ใช้ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนในการดำเนินการ
- 5) ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการดำเนินงานของ คจพ. ทุกระดับ อย่างรวดเร็วและเต็มความสามารถที่ได้รับการร้องขอ

ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.) เพื่อขับเคลื่อนศูนย์

อำนาจการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.)

2.1.2 หน้าที่ของคณะกรรมการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.)

คณะกรรมการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.) ประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน โดยในคณะกรรมการฯ ประกอบด้วยรัฐมนตรีจากกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการคลัง รวมถึงปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และปลัดกระทรวง 9 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ยังมีในส่วนของผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ โดยคณะกรรมการฯ ที่กล่าวมาข้างต้นจะมีหน้าที่ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2563) ดังนี้

1) กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แนวทาง มาตรการ และกำกับดูแลตรวจสอบและติดตามการดำเนินงาน

2) อำนาจการ สั่งการ เร่งรัด กำกับดูแล ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดไว้

3) มอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง แปรนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยกำหนดให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ รวมถึงการพัฒนาคนทุกช่วงวัยบน

ฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมุ่งเน้นต่อการบรรลุผลเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติตามหลักความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

4) จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ในระดับจังหวัดและระดับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมและประเด็นการพัฒนา

5) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน ตามความจำเป็นเพื่อการดำเนินงานให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6) ดำเนินการอื่นใดตามที่นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งคณะกรรมการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่าง ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) นั้นได้มีการบูรณาการหลายหน่วยงาน เพื่อให้การบริหารจัดการและการนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างครอบคลุมทุกมิติด้าน ความเป็นอยู่ของประชาชนที่จะนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบพุ่งเป้าอย่าง มีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ความยากจนและการแก้ไขปัญหาความยากจน

ความยากจนและครัวเรือนยากจน เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ทั้งเกิดจากพฤติกรรมของบุคคล หรือครอบครัว โครงสร้างทางสังคม การบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ปัญหาความยากจน ไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง แต่มักจะมีหลายสาเหตุประกอบกัน ซึ่งอาจวิวัฒนาการไปตาม สภาพเศรษฐกิจและสังคม ตามห้วงเวลา การให้คุณค่าของสังคมในห้วงเวลานั้น ๆ ว่าแปลความ หมายความยากจนว่าอะไร วัดความยากจนจากตัวชี้วัดใด และภาครัฐ ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ ดูแลความกินดีอยู่ดีของประชากรภายในประเทศจะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนนั้นได้อย่างไร

2.2.1 นิยามความยากจน

ความยากจน (Poverty) หากพิจารณาคำจำกัดความอาจตีความได้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนเงิน ขาดแคลนทุนทรัพย์ ขาดแคลนปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต หรือแม้แต่หากมองให้ลึกลงไป อาจเห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเหลื่อมล้ำของการ

พัฒนา ที่ความยากจนทำให้คนไม่สามารถเข้าถึงสิทธิบางประการได้ ซึ่งจากงานของสมบูรณ์ นิธินันท์ ได้ชี้ให้เห็นว่าในทางเศรษฐศาสตร์ ความยากจนเป็นเรื่องของจิตวิสัย ที่นักวิชาการได้ มีความพยายามที่จะทำให้ความยากจนสามารถวัดและอธิบายได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (สมบูรณ์ ศิริประชัย, 2547) เพื่อนำไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบในระดับพื้นที่ได้ จึงทำให้ การนิยามความหมายของความยากจนมีหลากหลายตามแนวคิดของนักวิชาการหลายแขนง

ราชบัณฑิตยสภา ได้ให้นิยามความยากจน หมายถึง สภาพที่ประชาชนมีความ เป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน รายได้ไม่เพียงพอการครองชีพ และวัดได้ 2 ลักษณะ (สำนักงานราช บัณฑิตยสภา, 2552)

1) ความยากจนสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) คือสภาพที่ประชาชนไม่มีรายได้ เพียงพอที่จะมีชีวิตอยู่ได้ แต่อาจไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของปัจเจกบุคคล ทั้งสังคมและ วัฒนธรรมที่แตกต่างอาจทำให้มีความแตกต่างด้านคุณภาพชีวิตและความเท่าเทียมทางสังคม

2) ความยากจนสัมพัทธ์ (Relative Poverty) คือการเปรียบเทียบกลุ่มคนที่มีรายได้ แตกต่างกัน ซึ่งอาจเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของคนหนึ่ง ๆ กับค่ามาตรฐานหรือระดับ คุณภาพชีวิตของสังคมรวมถึงระดับรายได้ ซึ่งหมายความว่าแม้จะมีรายได้เพียงพอต่อการ ดำรงชีพ ไม่ขาดแคลนปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตก็อาจเป็นคนที่ยากที่สุดในสังคมนั้น ๆ ได้

ทั้งนี้ การมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ได้หมายถึงว่าคนจะหลุดพ้นจากความยากจนได้ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันยังมีกับดักความยากจน (Poverty Trap) จากการจ่ายค่าจ้าง ที่แพงขึ้น จะทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้นด้วย และขณะเดียวกันประชาชนก็ต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้น จากการมีรายได้ที่มากขึ้นด้วย

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง ได้แยกมิติความ ยากจน 4 มิติ ได้แก่ จนทรัพย์สิน จนโอกาส จนอำนาจ และจนศักดิ์ศรี กล่าวคือความจนมี ทั้งเกิดจากปัญหารายได้ต่ำ ขาดแคลนปัจจัย 4 ที่สำคัญในการดำรงชีวิต ขาดแคลนโอกาสใน การเข้าถึงบริการภาครัฐ หรือฐานทรัพยากรทางสังคม และแม้แต่การศึกษา จนแบบไร้ อำนาจต่อรอง ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทั้งระดับครัวเรือน ชุมชน จนถึง ระดับประเทศ และสุดท้ายคือการไม่ได้รับการยอมรับในสังคม หรือได้รับอย่างไม่เสมอภาค (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546)

สมชัย จิตสุชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำวิจัยความยากจนและการกระจายรายได้ ระบบสวัสดิการ เศรษฐกิจมหภาค นโยบายการเงินการคลัง การปฏิรูประบบการคลัง ปัญหา กับต่างประเทศรายได้ปานกลาง และอื่น ๆ ได้ชี้ให้เห็นถึงความยากจนที่เชื่อมโยงกับ “เหตุ” แห่งความยากจน ไม่ว่าจะการไม่มีที่ดินทำกิน ไม่ได้รับการศึกษาตามกำหนดขั้นต่ำ การไม่มี งานทำ ขาดแคลนทุนทรัพย์และปัญหาสุขภาพ รวมถึงเชื่อมโยงกับ “ผล” แห่งความจน ที่ทำให้ไม่พอกิน มีหนี้สิน ไม่มีทรัพย์สินหรือแม้แต่ปัจจัย 4 ที่มีไม่ครบถ้วน (สมชัย จิตสุชน, 2546) ตลอดจนปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการไม่มีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล และมีการมองเหตุและผล ในมุมมองของนักวิชาการ ไปถึงการกระจายทุนและรายได้ ทุนทางสังคม ความเหลื่อมล้ำใน ทางเลือก โอกาส ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัญหาเชิงระบบ โครงสร้างและ กระบวนการ ซึ่งมีการใช้คำว่า “กระบวนการทำให้จน” ที่เกิดขึ้นจากรัฐและระบบทุนนิยมใน สังคมโลกปัจจุบัน ที่ไม่สามารถแก้ไขในระดับบุคคลได้

อีกทั้งได้กล่าวถึงความหมายของ “จนเงิน” ที่ถือเป็นหนึ่งในประเด็นจนทรัพย์สิน และจนรายได้ ซึ่งการจนเงินอาจไม่ได้หมายถึงรวมถึงการมีสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้าย โดยได้ ยกตัวอย่างกรณีผู้ที่อยู่อาศัยในชนบทที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากเท่ากับสังคม เมือง มีแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่มากกว่าและเข้าถึงได้ง่ายกว่า ทำให้การจนเงินอาจไม่ได้ หมายถึง ไม่มีความสุขหรือขาดความพอใจ ซึ่งหากนิยามความยากจนในลักษณะนี้อาจ กลายเป็นเรื่องของ “จิตใจ” ที่แตกต่างจากนิยามอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยที่สามารถนับหรือจับต้อง ได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ในขณะเดียวกันนั้น ความยากจนอาจเกิดจากความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะ เป็นความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โอกาส และรวมไปถึงการพัฒนา ซึ่ง Kuznets ได้เสนอ ทฤษฎีของคุดเน็ตส์ ทฤษฎีความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ได้กล่าวถึงความเหลื่อมล้ำที่ เกี่ยวกับความยากจนไว้ว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในช่วงแรกของการพัฒนา เศรษฐกิจแบบใหม่ แต่การกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำจะพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่อ เศรษฐกิจพัฒนาไประยะหนึ่งแล้ว (Kuznets, 1955) ซึ่งแนวคิดได้รับการยอมรับในปี พ.ศ. 2493 ว่าความจนเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ในสังคมในเวลานั้น ซึ่งต่อมาได้มีกลุ่มที่วิพากษ์การ เติบโตทางเศรษฐกิจไว้ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ในขณะที่กลุ่มวิพากษ์ความ เหลื่อมล้ำทางนโยบาย เห็นว่าคนจนนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินนโยบายของรัฐ

และกลุ่มวิพากษ์นิยามความยากจน ที่พูดถึงความยากจนทางโอกาส โดย Amartya Sen ซึ่งว่าการมองความยากจนที่เป็นตัวเงิน ทำให้ละเลยปัญหาด้านโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร (Sen, 1999)

2.2.2 การวัดระดับความยากจน

ในการวัดความยากจนของประชากร นักเศรษฐศาสตร์นิยมใช้ เส้นความยากจน (Poverty Line) เป็นเครื่องมือวัดระดับความยากจนพื้นฐานในการแบ่งแยกคนจน เพื่อที่รัฐจะออกนโยบายช่วยเหลือหรือจัดสวัสดิการให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย โดยเส้นความยากจนคือเส้นบอกระดับรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เพียงพอต่อการดำรงชีพในทุกปัจจัยที่จำเป็นพื้นฐานของชีวิต

สำหรับประเทศไทยได้กำหนดระดับเส้นความยากจนสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาช่วยเหลือทางนโยบายและสวัสดิการภาครัฐ โดยในปี พ.ศ. 2564 ได้กำหนดรายได้ขั้นต่ำไว้ที่ 38,000 บาทต่อคนต่อปี และปี พ.ศ. 2565 ได้กำหนดรายได้ขั้นต่ำไว้ที่ 40,000 บาทต่อคนต่อปี (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2559) ซึ่งการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลไทยได้มีมาอย่างยาวนาน ผลัดเปลี่ยนนโยบายตามยุคและสมัย

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้มีการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานประจำปี ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) ซึ่งจัดเก็บเป็นประจำทุกปี เพื่อนำฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้ดีขึ้น โดยมีเกณฑ์ชีวิตเป็นตัวกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่า คนควรจะมีคุณภาพชีวิตในแต่ละเรื่องอย่างไรในช่วงเวลาหนึ่งๆ ทำให้ประชาชนสามารถทราบด้วยตนเองว่าในขณะนี้คุณภาพชีวิตตนเอง ครอบคลุม ชุมชน อยู่ในระดับใด มีปัญหาในเรื่องใดที่ต้องได้รับการแก้ไขบ้าง รวมไปถึงการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ครอบคลุมและสังคม และข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานดังกล่าว ถือเป็นฐานข้อมูลสำคัญของระบบพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) ที่ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำมาประยุกต์ใช้เพื่อใช้ในการเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็น

พื้นฐานได้กำหนดเครื่องชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) จำนวน 5 หมวด ได้แก่ สุขภาพ สภาพแวดล้อม การศึกษา การมีงานทำและรายได้ และค่านิยม (TPMAP, 2564) ซึ่งในหมวดที่ 4: การมีงานทำและรายได้ ได้กำหนดตัวชี้วัดด้านรายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือน ซึ่งการคำนวณหารายได้ของคนในครัวเรือน มีวิธีคิดรายได้ ดังนี้

- 1) รายได้จากอาชีพหลัก
- 2) รายได้จากอาชีพรอง อาชีพเสริม
- 3) รายได้อื่น ๆ เช่น ลูกหลานส่งเงินให้ ค่าเช่า ดอกเบี้ยเงินฝาก เงินปันผลหุ้น/ สหกรณ์ บำนาญ เบี้ยยังชีพ ฯลฯ
- 4) รายได้ที่เกิดจากการทำ การปลูก การเลี้ยงและการหาไว้กินเอง แล้วคิดคำนวณเป็นจำนวนเงิน รายได้ในที่นี้ ไม่นับรวมเงินกู้ หรือเงินยืม

จากแนวทางการคำนวณรายได้ข้างต้น จะเห็นได้ว่ารายได้ของครัวเรือนเกิดขึ้นได้จากอาชีพที่คนในครัวเรือนประกอบ รายได้จากการรับเงินจากช่องทางต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การกู้ยืม รวมไปถึงรายได้ที่นับจากความสามารถในการหาเลี้ยงปากท้องที่ไม่ใช่การนำเงินไปจ่ายเพื่ออุปโภค บริโภค ซึ่งวิธีการดังกล่าว จะนำไปสู่กระบวนการคิดหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนต่อไป

2.2.3 การแก้ไขปัญหาความยากจน

จากนิยามความยากจน จะเห็นได้ว่าความยากจนนั้นเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย บางปัญหาที่มีความซับซ้อนเชิงโครงสร้าง ปัญหาเชิงระบบ และบางปัญหาเกิดจากปัจเจกบุคคล ซึ่งปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศ ที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญในทุกสมัย

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ เห็นว่าราชการขาดการแยกแยะระหว่างนโยบายกำจัดความยากจน (Poverty Eradication) ที่เน้นมาตรการด้านอุปสงค์ มุ่งที่คนจนและครัวเรือนยากจน กับนโยบายพัฒนาชนบท (Rural Development) ที่เน้นมาตรการด้านอุปทาน เพิ่ม

รายได้ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2550) พัฒนาปัจจัยพื้นฐาน หรือแม้แต่การจัดการปัจจัยการผลิต ซึ่งโครงการที่รัฐบาลไทยมักดำเนินการคือการพัฒนาชนบท และประสบความสำเร็จน้อยมาก ผลลัพธ์ของการดำเนินนโยบายหรือโครงการมักตกอยู่กับคนรวย ยิ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ในการกระจายรายได้มากขึ้น

ทั้งนี้ ได้มีแนวคิดและแนวทางพื้นฐานในการจัดการปัญหาครัวเรือนยากจน 3 แนวคิด ได้แก่

- 1) การปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อแก้ไขปัญหาค่าความยากจนที่เกิดจากการบริหารจัดการชีวิตที่ไม่เหมาะสม
- 2) ปัญหาความยากจนที่ไม่สามารถแก้ไขด้วยการส่งเสริมอาชีพและรายได้ ซึ่งอาจต้องแก้ที่ระบบและโครงสร้างของสังคมและประเทศ
- 3) การบูรณาการแก้ไขปัญหาร่วมกันของหลายหน่วยงาน เพื่อแก้ปัญหาค่าความยากจนที่มาจากหลายสาเหตุ และต้องใช้เวลาในการดำเนินการ

ในปี พ.ศ. 2558 กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำโครงการบริหารจัดการชีวิตครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ โดยประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ การชี้เป้าชีวิต (Life Identification) ในการเริ่มตรวจสอบและชี้เป้าหมายครัวเรือนยากจนตามเกณฑ์การระบุครัวเรือนยากจนจากข้อมูลความเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนจะทำการสำรวจในทุกปี และตรวจสอบยืนยันความถูกต้องจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ตัวชี้วัดต่าง ๆ รวมถึงการตรวจสอบพื้นที่จริง เพื่อพูดคุยกับครัวเรือนวิเคราะห์หาสาเหตุความยากจนรายครัวเรือน ต่อมาจึงจัดทำเข็มทิศชีวิต หรือ แผนที่ชีวิต (Life Compass) โดยกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการคิดวิธีเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม และบริหารจัดการชีวิต (Life Management) มีการพัฒนาชีวิตระดับหมู่บ้านเพื่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวิธีการคิด และสนับสนุนจากชุมชน โดยภาครัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชีวิต บูรณาการส่วนที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อน และผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจน และเมื่อกระบวนการดังกล่าวดำเนินไปแล้วจะเข้าสู่การดูแลชีวิต (Life Improvement) โดยผู้นำในพื้นที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันติดตามความก้าวหน้า

ให้คำแนะนำ ปรับปรุงแผนชีวิตให้เหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ทั้งนี้แนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าว ดำเนินการภายใต้ “ปฏิบัติการ 4ท”

ท1 ร่วมกันพิจารณาทักษะต่อชีวิต การงาน

ท2 ร่วมกันศึกษาทักษะฝีมือแรงงาน

ท3 ร่วมกันประเมินทรัพยากร ที่ดิน ปัจจัยการผลิต

ท4 ร่วมกันวิเคราะห์ ตัดสินใจสรุปทางออก (แนวทางแก้จน)

การปฏิบัติตามปฏิบัติการ 4ท จะขับเคลื่อนผ่านศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ เพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเชื่อมโยงกันในทุกด้านของความหลากหลายของมนุษย์ที่เป็นปัจจัยของความยากจน

จากนิยามความยากจนและการแก้ไขปัญหาความยากจนที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ทำให้มนุษย์เผชิญกับความยากจนมีอยู่หลากหลายประการ ทั้งในส่วนของระบบของเศรษฐกิจ ระบบของประเทศ สภาพแวดล้อม สิ่งที่หล่อหลอมให้เกิดเป็นทัศนคติ วิธีคิด รวมถึงวิถีชีวิตที่จะมีผลที่ทำให้บุคคลดังกล่าวจัดอยู่ในกลุ่มคนจน หรือแม้แต่โอกาสในด้านต่าง ๆ ล้วนเป็นปัจจัยของความยากจน ซึ่งการจะแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริงนั้น ต้องเข้าใจถึงปัญหาความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การจัดการบริหารภาครัฐที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด และประชาชนได้รับความพึงพอใจสูงสุด ตามการดำเนินการของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่แบ่งกลุ่มที่เลี้ยงชีพไปรับทราบปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาออกมาเพื่อดูเงื่อนไข ความจำเป็นที่แตกต่างกันของแต่ละครัวเรือน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้การบูรณาการของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ เข้ามาช่วยเหลือให้ตรงต่อความต้องการของประชาชนครัวเรือนนั้น ๆ เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน

2.3 การบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centered Approach)

การบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางนั้น ถือเป็น การปรับเปลี่ยนวิธีการบริหาร ภาครัฐที่มุ่งเน้นการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการจากทาง ภาครัฐ ให้ได้รับความสะดวก และพึงพอใจสูงสุด ยึดถือความต้องการของประชาชนมากเป็นสำคัญ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนระบบราชการให้ร่วมกันคิดค้นและประยุกต์ วิธีการปฏิบัติงานและการให้บริการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการบริการ จึงวาง กรอบแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินในมาตรา 3/1 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ แผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ไว้ว่า

“ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมี ประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบ เลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจการ ตัดสินใจ การอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน”

และนำไปสู่การประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยมีเจตนารมณ์ที่ให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นการบริหารงานที่มุ่งให้ เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centered Approach) เพื่อ ตอบสนองความต้องการของประชาชนและก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาชีวิตของประชาชน โดย กำหนดไว้ ตามมาตรา 7 แห่ง พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดี พ.ศ. 2546 (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2549) ระบุว่าเป้าหมายของการของการบริหารราชการเพื่อ ประโยชน์สุขของประชาชนให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความสงบและความ ปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจนประโยชน์สูงสุดของประเทศ และมาตรา 8 ระบุถึงแนวทางการ ดำเนินการในการบริหารราชการ ดังนี้

- 1) การกำหนดภารกิจของรัฐและส่วนราชการต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายให้ เกิดประโยชน์สูงสุดของประเทศ ความสงบ และความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม
- 2) การปฏิบัติภารกิจต้องเป็นไปโดยซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ และมุ่งให้เกิด ประโยชน์สุขกับประชาชนในทุกระดับ

3) ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย ของการดำเนินการให้ครบถ้วนทุกด้าน มีการวาง ขั้นตอนและกลไกการทำงานที่ชัดเจนและโปร่งใส ในกรณีที่มีการกิจที่มีผลกระทบต่อประชาชน ต้อง ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือชี้แจงทำความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึง ประโยชน์ส่วนรวม

4) ข้าราชการต้องคอยรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมโดยรวมและประชาชน ผู้รับบริการ เพื่อปรับปรุงหรือเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อใช้ปรับปรุงการปฏิบัติราชการให้ เหมาะสม

5) ในกรณีที่เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ให้ส่วนราชการดำเนินการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคนั้นโดยเร็ว และถ้าเป็นปัญหาที่เกิดจากส่วนราชการอื่นต้องแจ้งให้ส่วนราชการนั้นแก้ไข ปรับปรุงโดยเร็ว

หลักการของการบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มี 4 ประการ (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2549) ดังนี้

1) การกำหนดมาตรฐานการให้บริการและความรับผิดชอบที่ชัดเจน โดยรัฐเป็นผู้กำหนด กรอบมาตรฐานการให้บริการด้านต่าง ๆ และระบุหน่วยงานผู้รับผิดชอบเพื่อให้ประชาชนทุกคนมี สิทธิที่จะได้รับบริการของรัฐที่คุณภาพเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง

2) การถ่ายโอนอำนาจและการมอบอำนาจให้ผู้ปฏิบัติระดับล่างสุดที่สัมผัสผู้รับบริการ สามารถตัดสินใจได้และรับผิดชอบต่อตัดสินใจของตนได้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีอิสระและโอกาสในการ ดำเนินการให้บริการประชาชนอย่างเหมาะสมกับปัญหาของกลุ่มคนที่อยู่แต่ละพื้นที่

3) หน่วยงานที่ให้บริการระดับล่างสุดและผู้ปฏิบัติงานสามารถพัฒนาคุณภาพของการ ให้บริการและผู้รับบริการแต่ละกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น โดยการรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจาก ผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่และประชาชนเพื่อให้เกิดการแก้ไขการจัดการบริการอย่างทันที่ และมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4) ผู้รับบริการมีทางเลือกที่จะใช้บริการได้หลายแบบหลายแนวทางในการตอบสนองความ ต้องการของตน ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการบริการและอำนวยความสะดวกของประชาชนเพื่อลดข้อจำกัด ของประชาชนทั้งด้านเวลา สถานที่รับบริการ และอื่น ๆ

แนวคิดการบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นหนึ่งในแนวคิดของการบริหารราชการ (Public Administration) และเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ที่เน้นความต้องการของประชาชน มุ่งปรับเปลี่ยนบทบาทของการบริหารงานภาครัฐให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน

2.4 การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)

นโยบายสาธารณะเมื่อถูกกำหนดออกมาเป็นนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม จะสามารถทำให้เกิดเป็นผลขึ้นมาได้นั้น ต้องนำไปผ่านกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงกลไกทางการบริหารที่ทำให้นโยบายถูกปฏิบัติหรือดำเนินงานอย่างจริงจังและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนของวงจรนโยบายหรือ Policy Cycle ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้นโยบายสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบาย โดยวงจรนโยบาย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย และการต่อเนื่อง ทดแทนและการสิ้นสุดนโยบาย (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2539) มีนักวิชาการได้อธิบายแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ ดังนี้

การนำนโยบายไปปฏิบัติจากที่ Walter Williams, Van Horn และ Van Meter เสนอไว้ว่า องค์กร บุคคล หรือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมด ปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบาย (Van Horn & Meter, 1976) สามารถที่จะผลักดันให้การทำงานสามารถบรรลุเป้าหมายนโยบายที่ตั้งไว้ (Williams, 1975) ได้ และสมบัติ อารังธัญวงศ์ ได้สรุปเพิ่มเติมว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับสมรรถนะขององค์การให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมองความสามารถขององค์การทั้งในด้านการจัดการ บุคลากรและทรัพยากร (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2555) ในขณะที่ปิยะนุช เงินคล้าย ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของกลุ่มผลประโยชน์อาจจะสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายหรือไม่ก็ได้

Mazmanian and Sabatier ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติและนโยบายสาธารณะ ซึ่งมองว่ากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยหลายขั้นตอน ประกอบด้วยการกำหนดกฎพื้นฐานในการคาดหวังผลลัพธ์จากการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้ มีการยินยอมปฏิบัติตามการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบาย

ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ (Sabatier & Mazmanian, 1980) เนื่องจากหากกลุ่มเป้าหมายไม่ยอมปฏิบัติ อาจก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินนโยบายได้ ทั้งนี้ ผู้ตัดสินใจนโยบายจะต้องมีการพิจารณาผลกระทบของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีผลกระทบด้านใดและอย่างไรบ้าง และนำไปสู่การประเมินกระบวนการทางการเมืองที่มีบทบาทในการพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายเพื่อทำให้เกิดความเหมาะสมในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

กล้า ทองขาว ได้ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า เป็นกระบวนการจัดการและการประสานกิจกรรม เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ให้บรรลุความสำเร็จตรงตามเจตจำนงของนโยบาย (กล้า ทองขาว, 2548) โดยกลุ่มบุคคลหรือองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชน ในขณะที่ มยุรี อนุমানราชชน ได้ให้ความหมายในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติว่าเป็นกลไกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ ที่สามารถผลักดันให้นโยบายบรรลุผลสำเร็จหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการนำนโยบายไปปฏิบัติมาปรับปรุงและแก้ไขการกำหนดนโยบายในอนาคตได้ (มยุรี อนุমানราชชน, 2549)

กุญแจสำคัญที่จะชี้วัดว่านโยบายที่เกิดขึ้นมาแล้วจะเกิดผลสำเร็จหรือเกิดการยุบแยกของนโยบาย คือขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือ Policy Implementation เป็นการดำเนินนโยบายให้ประสบความสำเร็จและเกิดผลผลิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีหน่วยงานรัฐรับผิดชอบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในทุกด้านอย่างเรียบร้อย ครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Pressman, 1973)

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการต่อเนื่อง จากการแปลงนโยบายไปเป็นแผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อให้หน่วยที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติในระดับพื้นที่และวางแผนให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ต่อไป

2.4.1 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็นกุญแจสำคัญที่เป็นตัวชี้ว่านโยบายนั้นจะเกิดผลสำเร็จหรือไม่ ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการดำเนินนโยบายให้ประสบความสำเร็จและเกิดผลผลิตตามเป้าหมายของนโยบายที่ตั้งไว้ โดยการบริหารจัดการนโยบายต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุม ทั้งพฤติกรรมองค์กร ความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคล ความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อม และขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน (จุมพล หนิมพานิช, 2554)

วรเดช จันทรศร ได้ทำการศึกษาขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยแบ่งการพิจารณาเป็น 2 ขั้นตอน คือการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค และระดับจุลภาค (วรเดช จันทรศร, 2551)

1) ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค มี 2 ขั้นตอนย่อย คือขั้นตอนการแปลงนโยบายออกมาในรูปแบบของแผนงานหรือโครงการ โดยจะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ของนโยบายให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และขั้นตอนการยอมรับ สำหรับหน่วยงานในระดับภูมิภาค และท้องถิ่น จะยอมรับแนวทางของแผนงาน โครงการนั้น ๆ หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น

2) ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค แบ่งเป็นขั้นตอนการระดมพลัง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่หน่วยงานระดับท้องถิ่นที่จะพิจารณารับนโยบายและแสวงหาการสนับสนุน ในนโยบายท้องถิ่น ให้เห็นถึงความสำคัญเร่งด่วนของนโยบาย แะส่งผลต่อการพิจารณา ยอมรับนโยบายไปปฏิบัติ ต่อด้วยขั้นตอนการปฏิบัติ ที่ครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้รับการยอมรับและปรับแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละช่วงเวลา และสุดท้ายคือขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง ที่แสวงหาวิธีการทำให้นโยบายนั้นถูกปรับปรุงและได้รับการยอมรับเข้าเป็นหน้าที่หลักจนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยผู้บริหารระดับท้องถิ่นจะต้อง ชักจูงให้เห็นถึงความสำคัญในการปฏิบัตินโยบายนั้น ๆ จนนำไปปฏิบัติเป็นภารกิจประจำวันของเจ้าหน้าที่ และเกิดผลต่อเนื่องในการปฏิบัติตามนโยบาย

ทั้งนี้ การนำนโยบายไปปฏิบัติ จะมีตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยสมบัติ อารังธวงค์ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลให้การปฏิบัตินโยบายประสบ

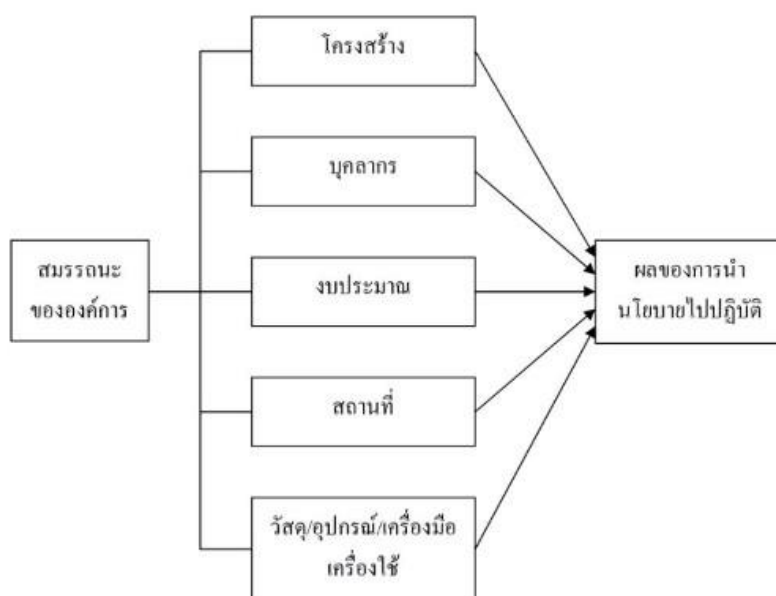
ความสำเร็จ ไม่ว่าจะ เป็นแหล่งที่มาของนโยบาย ที่ผูกโยงเข้ากับวัตถุประสงค์ของนโยบาย และของผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายนั้นต้องมีความชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ มาตรการในการปฏิบัติ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับภาวะปัญหาของนโยบายที่ครอบคลุม อำนาจหน้าที่ของ ผู้เกี่ยวข้องที่ชัดเจน การระบุกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบอย่างครบถ้วน (สมบัติ อารัง ธิญวงศ์, 2555) รวมถึงการประเมินทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติ ต้องได้รับการสนับสนุนนโยบายจากหลายกลุ่ม ทั้งจากผู้ปฏิบัติและผู้ได้รับผลการปฏิบัติตาม นโยบาย ความซับซ้อนในการบริหารงานต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับนโยบายเพื่อให้ นโยบายบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และทั้งนี้ต้องมีสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิด ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ซึ่งอาจใช้การเลื่อนตำแหน่ง การขึ้นเงินเดือน หรือการ กำหนดบทลงโทษกรณีทำงานล้มเหลว เป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจที่จะ ปฏิบัติงานตามนโยบาย

ในขณะที่ ภาครัฐ โสภโณตร ได้กล่าวถึงการวัดความสำเร็จของการนำนโยบายไป ปฏิบัติว่าสามารถวัดได้ 3 แนวทาง (ภาครัฐ โสภโณตร, 2546) คือ

- 1) การวัดจากระดับความร่วมมือของผู้รับนโยบายที่มีต่อผู้กำหนดนโยบาย หาก ระดับความร่วมมือสูงจะส่งผลให้ระดับความสำเร็จสูงตามกันไป
- 2) วัดโดยการพิจารณาการดำเนินการที่สามารถบรรลุการปฏิบัติตามนโยบายด้วย ความราบรื่น และหากเต็มไปด้วยอุปสรรคหรือความขัดแย้ง เท่ากับการนำนโยบายนั้นไป ปฏิบัติล้มเหลว
- 3) พิจารณาจากผลการปฏิบัติในระยะสั้นว่าก่อให้เกิดผลกระทบตามที่ต้องการ หรือไม่

วรเดช จันทรศร ได้อธิบายถึงตัวแบบทางด้านการจัดการ หรือ Management Model ที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะและขีดความสามารถขององค์การ โดยโครงสร้างของ องค์การหรือหน่วยงานที่มีความเหมาะสมต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอใน การด้านการบริหารจัดการ มีงบประมาณที่เพียงพอและสอดคล้องกับแผนงาน นโยบายของ องค์การ มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ ที่เอื้อต่อการนำนโยบายไปสู่การ ปฏิบัติ (วรเดช จันทรศร, 2551) ซึ่งตัวแบบดังกล่าวมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการ

ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนงบประมาณ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความสามารถ จากการสะท้อนการดำเนินนโยบายที่ปฏิบัติไปแล้ว เช่นเดียวกับ มยุรี อนุমানราชชน ที่ได้อธิบายถึงตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้ง 5 ประการ คือ โครงสร้างที่เหมาะสมกับหน้าที่และภารกิจงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินนโยบายบรรลุผลสำเร็จ โดยมีงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนอย่างเพียงพอ มีวัสดุอุปกรณ์ที่พร้อม และมีสถานที่ที่เหมาะสมต่อการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ (มยุรี อนุমানราชชน, 2549)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

รูปภาพที่ 1 ตัวแบบทางด้านการจัดการ

ที่มา : ตัวแบบทางด้านการจัดการ (วรเดช จันทรศร, 2551)

สำหรับการดำเนินการขับเคลื่อน ศจพ. ได้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเริ่มจากการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ และมีการจัดตั้งคณะกรรมการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน นำลงสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด อำเภอ และพื้นที่ในตำบลและ

ครัวเรือน โดยมีทีมปฏิบัติการหรือทีมพี่เลี้ยง เพื่อรับฟังปัญหา และสะท้อนปัญหาความต้องการของประชาชน กลับไปสู่การประเมิน และปรับปรุงเพื่อกำหนดนโยบาย โดย ศจพ. อำเภอ มีปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการ 5 ปัจจัยตามตัวแบบการจัดการ (Management Model) คือ โครงสร้างองค์การตามคำสั่งโครงสร้างศจพ.อำเภอ มีบุคลากรจากหลายหน่วยงานร่วมกันบูรณาการความร่วมมือ มีการใช้งบประมาณเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้ศจพ.อำเภอ สถานที่ในการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ รวมถึงมีการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับการขับเคลื่อนนโยบาย

รูปภาพที่ 2 กลไกการดำเนินงานของศจพ.

ที่มา : การขับเคลื่อนการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อขจพ.), 2565)

ดังนั้น กุญแจสำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่จะทำให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น จะขึ้นอยู่กับสมรรถนะขององค์การทั้ง 5 ปัจจัย

คือการมีโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม รองรับกับภารกิจงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนนโยบาย มีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานอันมีหน้าที่ในการเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายที่มีความรู้ความสามารถ อีกทั้งต้องมีงบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสู่การปฏิบัติที่เพียงพอและจะต้องมีความพร้อมทั้งในด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่เพื่อให้การดำเนินนโยบายนั้นสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

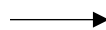
จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาถึงการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ในระดับพื้นที่ : กรณีศึกษา อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ดังต่อไปนี้

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดจากกรอบการนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบการจัดการหรือ Management Model ของ Policy Implementation ในการการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ในระดับพื้นที่ เพื่อศึกษาถึงสมรรถนะขององค์การที่มีผลต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตามกรอบการวิจัยดังนี้

การนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการ
ขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัย
อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความ
ยากจนมิติด้านรายได้ในระดับพื้นที่ ไปปฏิบัติ
ตามตัวแบบการจัดการ หรือ management
model

- โครงสร้าง
- บุคลากร
- งบประมาณ
- สถานที่
- อุปกรณ์ เครื่องมือ

ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

- ผลสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ในระดับพื้นที่ :กรณีศึกษา อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ในครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวกับนโยบายการขับเคลื่อนในการขจัดปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหนังสือคำสั่งทางราชการ หนังสือสั่งการ เอกสารโครงสร้างศจพ.อำเภอ เอกสารประกอบการขับเคลื่อน ศจพ. และเอกสารประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการลงภาคสนามในการเก็บข้อมูลแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ด้วยการร่วมปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ช่วยเหลือผู้อำนวยการศจพ.อำเภอ และเป็นหัวหน้าทีมพี่เลี้ยง ในการเข้าไปสังเกตการณ์ พูดคุย ร่วมคิด วิเคราะห์ และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาครัวเรือนในพื้นที่รับผิดชอบ และการลงภาคสนามในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และแบบสัมภาษณ์ครัวเรือนเป้าหมาย เป็นผลให้การวิจัยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

3.1 สถานที่ในการเก็บข้อมูล

อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี เป็นพื้นที่ที่มีประชากรมีการทำงานที่หลากหลายด้าน ทั้งในด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม อาชีพอิสระ และอื่น ๆ ประกอบกับจากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนเป้าหมาย TPMAP ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ ประจำปี พ.ศ.2565 มีครัวเรือนเป้าหมายอยู่ที่ 543 ครัวเรือน และมีจำนวนครัวเรือนเป้าหมายตกเกณฑ์มิติด้านรายได้ จำนวน 462 ครัวเรือน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากเทียบกับมิติด้านอื่น ๆ ของครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ จึงทำให้เกิดความหลากหลายของกรณีศึกษาในกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการเก็บข้อมูลวิจัยจากเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) นั้น จะใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่สอดคล้องกับกรอบ

แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกจะสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านมิติรายได้ ในระดับพื้นที่ อันได้แก่

1. นายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้รับทราบนโยบายจากจังหวัด และแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
2. พัฒนาการอำเภอ ในฐานะฝ่ายเลขานุการของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ และเป็นหัวหน้าหน่วยงานเจ้าของเรื่องในการพัฒนา แก้ไขปัญหามิติด้านรายได้
3. พัฒนาการ ผู้รับผิดชอบงานด้านการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้

ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการ ได้คัดเลือกประชาชนผู้ได้รับการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจน ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำนวน 9 คน จากกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนที่ได้รับความช่วยเหลือในการฝึกอบรมอาชีพทำข้าวต้มมัด 3 คน เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพ ทำวุ้นแพนซี จำนวน 3 คน และได้รับการส่งเสริมปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 3 คน จากจำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่ตกเกณฑ์มิติรายได้และได้รับความช่วยเหลือ ในปี พ.ศ.2565 จำนวน 462 ครัวเรือน เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อความเหมาะสมของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยและสะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัย อันได้แก่ เอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งรวมถึงฐานข้อมูลจาก TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) แบบประชาสัมพันธ์โครงการ ฯลฯ และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ในระดับพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปฏิบัติงาน และแบบสัมภาษณ์ของประชาชนผู้รับบริการจากทางภาครัฐ ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปฏิบัติงาน มีตัวอย่างคำถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะหลักและความพร้อมขององค์การ ไม่ว่าจะ เป็น โครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนนโยบายสู่ การปฏิบัติ

1. ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ มีโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การดำเนินการ และมีแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไข ปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่อย่างไร และบทบาทหน้าที่ของท่านในการขับเคลื่อนฯ เป็นอย่างไร

2. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ท่านมีการดำเนินแผนงาน/โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน มิติด้านรายได้ ภายใต้ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ไขปัญหให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างไร

3. ในการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนในมิติด้านรายได้ เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนงานโครงการและการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร

4. ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ มีอุปกรณ์ เครื่องมือ และงบประมาณ ที่มีความพร้อมเพียงพอต่อการดำเนิน กิจกรรม/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนมิติด้านรายได้หรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการ การส่งเสริม การดำเนินนโยบาย ขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัด ความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน มิติด้านรายได้ ไปปฏิบัติ

1. ท่านมีแนวทางการจัดกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ และกิจกรรมส่งเสริมการลดรายจ่ายภายในครัวเรือนอย่างไร

2. ท่านมีจุดมุ่งหมายอย่างไรในการแก้ไขปัญหาคความยากจน มิติด้านรายได้ ของประชาชนที่ ตกเกณฑ์

3. ท่านคิดว่าอะไรเป็นจุดแข็งของการจัดฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้และกิจกรรมส่งเสริมการตลาดรายจ่ายภายในครัวเรือนของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. ท่านคิดว่าอะไรคือข้อจำกัดของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอหรือหน่วยงานของท่านในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในมิติด้านรายได้

ส่วนที่ 3 ผลของการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ไปปฏิบัติ มีปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างไร

1. การแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ผ่านกลไกการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ มีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง อย่างไร

2. ท่านคิดว่ากระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ผ่านกลไกการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ สามารถแก้ไขปัญหาของแต่ละครัวเรือนได้ตรงตามความคาดหวังที่ท่านตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร

3. ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ

4. การแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ผ่านศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการดำเนินการอะไรเพิ่มเติมบ้าง เพราะอะไร และท่านคิดว่าแนวโน้มต่อไปของการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ของ ศจพ.อ.จะเป็นอย่างไร

โดยคำตอบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานจะทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลสำคัญมาประกอบการวิเคราะห์ถึงแนวทางการดำเนินงานของ ศจพ.อำเภอ ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด วิธีการปฏิบัติงาน และความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค ของการนำนโยบายไปปฏิบัติในมุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานต่อไป

2) แบบสัมภาษณ์คร่าวเรือ่นเป้าหมาย มีตัวอย่างคำถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ในระดับพื้นที่ ในด้านความพร้อมของสถานที่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการการจัดฝึกอบรมและการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย

1. ท่านรู้จักศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือเคยเข้าร่วมอบรมส่งเสริมอาชีพกับศูนย์ฯดังกล่าวหรือไม่ รู้จากที่ไหน หากเคยเข้าร่วม ท่านเข้าร่วมกิจกรรมใด

2. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพหรือกิจกรรมส่งเสริมการลดรายจ่ายในครัวเรือนได้อย่างไร ท่านทราบถึงการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง หรือมีผู้ใดมาแจ้งให้ท่านทราบ

3. ท่านมีความคาดหวังอย่างไรก่อนเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพและส่งเสริมการลดรายจ่ายในครัวเรือนของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ

4. ขอให้ท่านช่วยเล่าถึงกิจกรรมที่ท่านเข้าร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติรายได้ของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอบ้านหมอ

5. หลังการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและส่งเสริมการลดรายจ่ายในครัวเรือนตอบสนองความต้องการในการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ของท่านหรือไม่ อย่างไร

6. หลังจากร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและส่งเสริมการตลาดรายจ่ายในครัวเรือนแล้ว เจ้าหน้าที่ที่จัดฝึกอบรมได้มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนอะไรเพิ่มเติม หรือมีสิ่งใดช่วยเหลือให้ท่านสามารถนำความรู้ไปต่อยอดให้สามารถเพิ่มรายได้ได้มากขึ้นบ้าง

7. หลังจากได้รับการช่วยเหลือแล้ว ปัญหาความยากจนด้านมิติรายได้ของครัวเรือนท่านได้รับการแก้ไขหรือไม่ อย่างไร และท่านคิดว่าเป็นเพราะเหตุใด

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ไปปฏิบัติ

1. ท่านคิดว่าจุดแข็งของการส่งเสริมอาชีพและส่งเสริมการตลาดรายจ่ายในครัวเรือนโดยกลไกศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ คืออะไร

2. การแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ผ่านกลไกการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ มีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง อย่างไร

3. หากให้ท่านพิจารณาเลือกวิธีการดำเนินการอื่นนอกเหนือจากการส่งเสริมอาชีพและส่งเสริมการตลาดรายจ่ายในครัวเรือน ท่านจะเลือกวิธีการใด เพราะเหตุใด

4. การแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ผ่านศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการดำเนินการอะไรเพิ่มเติมบ้าง เพราะอะไร

5. ท่านอยากเห็นโครงการแก้จนด้านมิติรายได้นั้นเป็นอย่างไรเพื่อตอบสนองปัญหาความต้องการของท่านอย่างแท้จริง

สำหรับคำตอบของครัวเรือนเป้าหมายจากการสัมภาษณ์ จะทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในมิติต่าง ๆ ของ ศพจ.อำเภอ ที่จะ

สะท้อนผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ว่าประสบความสำเร็จ หรือมีปัญหา อุปสรรคใดบ้าง ที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงนโยบายต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวกับนโยบายการขับเคลื่อนในการขจัดปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากการขอสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน ซึ่งคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานขับเคลื่อนศูนย์ฯ ในมิติด้านความยากจนโดยตรง และประชาชนผู้ได้รับการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจน ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำนวน 9 คน จากจำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่ตกเกณฑ์มิติรายได้และได้รับความช่วยเหลือ ในปี พ.ศ.2565 จำนวน 462 ครัวเรือน โดยคัดเลือกจากการลงภาคสนามในการเก็บข้อมูลแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) เลือกกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความสนใจต่อการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่ผ่านมา สามารถแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยระหว่างการสัมภาษณ์จะทำการบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ เพื่อนำไปถอดบันทึกเสียงและใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านมิติรายได้โดยศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอบ้านหมอทั้งในส่วนของคำสั่งโครงสร้างศพ.อำเภอ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ตามตัวแบบการจัดการด้านโครงสร้างและบุคลากร หนังสือราชการและคู่มือการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สำหรับประกอบการวิเคราะห์ด้านงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาหรือ Content Analysis ซึ่งผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์เนื้อหาจากการเก็บข้อมูลโดยตรงประกอบกับการใช้ประสบการณ์จากการร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และข้อมูลที่ได้จากนายอำเภอบ้านหมอในฐานะผู้รับทราบนโยบาย พัฒนาการอำเภอบ้านหมอในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และพัฒนากรใน

ฐานะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมไปถึงประชาชนที่ได้รับการช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาการตกเกณฑ์มิติ ด้านรายได้ นั้น มาจัดกลุ่มตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ตามตัวแบบการจัดการ หรือ Management Model เพื่อหาข้อสรุปโดยการตีความเกี่ยวกับความพร้อมของสมรรถนะขององค์การที่เอื้อต่อการนำ นโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ไปปฏิบัติ ทั้งในส่วนของด้าน โครงสร้าง บุคลากร สถานที่ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ที่มีประสิทธิภาพ

3.6 จริยธรรมการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพึงตระหนักถึงการได้รับความยินยอมโดยสมัครใจ ของกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล ตามหลักจริยธรรมพื้นฐานในการวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นสำคัญ (บุป ภา ศิริรัศมี, จรรยา เศรษฐบุตร และเบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกัจ, 2544) เพื่อปกป้องความเป็น ส่วนตัวและเป็นหลักประกันการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ ซึ่งผู้วิจัยจะรักษาความลับ ความเป็น ส่วนตัว และการปิดบังชื่อผู้ให้ข้อมูล ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่จะได้รับการปกป้อง เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางร่างกายและจิตใจของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ การออกแบบการวิจัย การ ตั้งคำถามการวิจัย การตั้งคำถามที่ชักถามในการสัมภาษณ์ จะเป็นไปด้วยความระมัดระวัง มีความ สอดคล้องกับจรรยาบรรณแหล่งที่มาข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงรายบุคคลในการวิเคราะห์ข้อมูล และใน กรณีที่มีการยกข้อความของผู้ให้ข้อมูลมาอ้างอิง (Quotation) ผู้วิจัยก็จะระบุเพียงลักษณะทั่วไปของ ผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น เช่น ประชาชนผู้เข้าร่วมอบรมฯ คนที่ 1 เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคน ทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้: กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี” เป็น การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวกับนโยบายการขับเคลื่อนในการขจัดปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ลงภาคสนามเก็บข้อมูลด้วยเนคนิการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มประชากรเป้าหมายประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 3 ราย ได้แก่ นายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ และ พัฒนาการผู้รับผิดชอบโครงการฯ และประชาชนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 9 ราย ได้แก่ ผู้เข้าร่วมอบรมฝึกอาชีพทำข้าวต้มมัด จำนวน 3 ราย ผู้เข้าร่วมอบรมฝึกอาชีพทำวันแพนซี จำนวน 3 รายและผู้เข้าร่วมกิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน จำนวน 3 ราย ซึ่งชุดแบบคำถามสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับ ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ และใช้ในการศึกษาวิจัยตามกรอบแนวคิด ของการศึกษา โดยผลของการวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) การนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบการจัดการ หรือ Management Model ว่าด้วยสมรรถนะหลักขององค์การ ประกอบด้วย บุคลากร โครงสร้าง งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ

2) ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: ผลสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ

4.1 การนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบการจัดการ (Management Model)

4.1.1 ปัจจัยด้านบุคลากร

บุคลากรเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายหรือข้อสั่งการลงสู่ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ บุคลากรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจแต่ละนโยบายที่ได้รับมอบหมายอย่างถ่องแท้ ต้องพัฒนาการปฏิบัติงานทั้งเพื่อผลสำเร็จของงานและเพื่อให้สอดคล้อง

กับเป้าหมายของนโยบาย เพื่อที่จะสามารถเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหารายครัวเรือนได้ตรงกับแนวทางการดำเนินงานของ ศจพ. หรือการตัดสื่อให้พอดีตัว อีกทั้งงานของศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นั้น เป็นงานที่ต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน หลายหน่วยงาน การมีความพร้อมในการรับนโยบาย ประสานความร่วมมือเพื่อแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยข้อมูลของนายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ และพัฒนาการผู้รับผิดชอบโครงการฯ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ และประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 ราย ต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกัน ถึงความสำคัญ ของบุคลากรในฐานะผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยได้สะท้อนจากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ในแต่ละประเด็น ดังนี้

4.1.1.1 ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อนศูนย์ อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอ

ความรู้ความเข้าใจและความพร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานนั้นว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานหรือการนำนโยบาย ข้อสั่งการ ลงสู่การปฏิบัติทั้งสิ้น ความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความรู้ ความเข้าใจในที่เกี่ยวข้องกับระเบียบ ข้อกฎหมายเท่านั้น หากแต่ความรู้ ความเข้าใจ ยังต้องมาพร้อมกับการเรียนรู้ ทดลอง ศึกษาแนวทางปฏิบัติในสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้การนำนโยบาย หรือข้อสั่งการสามารถขับเคลื่อนลงสู่การปฏิบัติได้อย่างตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยนายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ และพัฒนาการอำเภอ ได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“การแก้ปัญหาเรื่องมิดีรายได้ถือเป็นเรื่องใหญ่มีทั้งเรื่องความหลากหลายของปัญหา ของแต่ละครัวเรือน ปัญหาเฉพาะตัวบุคคล ปัจจัยที่ทำให้เกิดความยากจนก็หลากหลาย เงื่อนไขที่จะส่งเสริมหรือหาอาชีพให้แต่ละคนก็จะแตกต่างกันออกไป แม้แต่การเข้าไปช่วย แก้ปัญหาประเด็นอื่นที่ไม่ใช่เรื่องอาชีพอีก ถ้าจะจัดสรรให้เจ้าหน้าที่เข้าไปดูแล ก็ต้องดูความสามารถของบุคลากรของศูนย์เป็นหลัก ถ้าส่งเสริมอาชีพก็ต้องเลือกหน่วยงาน ที่ดำเนินการได้อย่างเหมาะสมคือ สำนักงานพัฒนาชุมชน แต่ถ้าเป็นปัจจัยด้านพฤติกรรม ก็อาจจะต้องขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพราะเราต้องการเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้
ความเข้าใจในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง”

(นายอำเภอ)

จากการสัมภาษณ์นายอำเภอจะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญกับบทบาท
หน้าที่เฉพาะทางของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการให้บริการประชาชนในด้านใด
ด้านหนึ่งการมอบหมายงานต้องมีความสัมพันธ์กับบทบาทของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ
เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองและใช้ศักยภาพของ
หน่วยงานต้นสังกัดในการปฏิบัติภารกิจในการขับเคลื่อนนโยบาย แผนงาน ข้อสั่งการ ที่
เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ การให้สัมภาษณ์
ของพัฒนาการอำเภอยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการบูรณาการความร่วมมือในการ
ขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ เพื่อที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนให้บรรลุ
เป้าหมายในการจัดตั้ง ศจพ.อำเภอ รวมถึงการมีความรู้ ความเข้าใจในการขับเคลื่อน ศจพ.
อำเภอ การเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองและหน่วยงานที่มีต่อการขับเคลื่อน ศจพ.
อำเภอ เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินการ

“งานของ ศจพ.อำเภอ ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาความยากจนหลายมิติ ต้องอาศัย
ความร่วมมือของบุคลากรจากหลายหน่วยงาน อาศัยศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ
ไม่ใช่เพียงแต่หน่วยงานภายใต้กระทรวงมหาดไทย แต่รวมถึงทุกหน่วยงาน ที่มีอยู่
ตามคำสั่งศจพ.อำเภอ มาร่วมกันบูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจน ของ
ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการหมั่นติดตามนโยบายและข้อสั่งการที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะ
บรรลุเป้าหมายของการจัดตั้ง ศจพ.อำเภอ และเพื่อให้สามารถตอบสนอง ต่อความ
ต้องการของประชาชนได้อย่างครบถ้วน และครอบคลุมมากที่สุด โดยสำนักงาน
พัฒนาชุมชนก็มีการเน้นย้ำติดตามผลการปฏิบัติงานจากจังหวัดและนายอำเภอ
ตลอด ในฐานะหัวหน้างาน ก็เน้นย้ำต่อเจ้าหน้าที่ทุกคนในสำนักงานฯ ต้องหมั่น
ติดตามผล แต่กับหน่วยงานอื่นเข้าเน้นภารกิจอื่นมากกว่า การประสานงานก็จะ
ยาก”

(พัฒนาการอำเภอ)

“เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะจากหน่วยงานไหน หากมีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่ง ศจพ. อำเภอก็จำเป็นต้องเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ นำนโยบายและภารกิจต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายหรือเกี่ยวข้อง ไปบริการช่วยเหลือประชาชน หากเจ้าหน้าที่ขาดความร่วมมือ และหัวหน้าหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเพียงพอ อาจทำให้หน่วยงานนั้น ๆ ไม่ได้จัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อร่วมขับเคลื่อน ก็จะส่งผลให้การขับเคลื่อนฯ ไม่บรรลุเป้าหมายของโครงการอย่างที่ควรจะเป็น เพราะสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ดำเนินการเพียงหน่วยงานเดียวก็คงไม่เพียงพอ”

(พัฒนากร)

การมีความรู้ ความเข้าใจในโครงสร้าง บทบาท หน้าที่ของศจพ.อำเภอนั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้และความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และเนื้อหาของตัวเอง ในหน่วยงานต้นสังกัด และบทบาทหน้าที่ของตนเองและหน่วยงานที่มีต่อศจพ.อำเภอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และได้ผลลัพธ์การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และเนื่องจากการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ของทีมพี่เลี้ยง ซึ่งมีหัวหน้าทีมที่เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในคำสั่งโครงสร้างศจพ.อำเภอ เป็นผู้นำสมาชิกในทีมพี่เลี้ยงสำรวจ และพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไข ทีมพี่เลี้ยงต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่าปัญหาที่เกิดกับครัวเรือนนั้นเกิดจากอะไร สามารถแก้ไขได้อย่างไร และการแก้ไขปัญหาต้องมีหน่วยงานใดเข้ามาช่วยเหลือบ้าง ซึ่งในกรณีที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน การให้ความสำคัญของหัวหน้าหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของความร่วมมือถึงจะสามารถดำเนินการในส่วนอื่น ๆ ต่อไปได้ เนื่องจากเมื่อทีมพี่เลี้ยงวิเคราะห์สภาพปัญหา และนำเข้าสู่ศจพ.อำเภอ ฝ่ายเลขารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ภาพรวมของปัญหาเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเข้าไปให้ความช่วยเหลือครัวเรือน หากหน่วยงานไม่สามารถให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของศจพ.อำเภอ การดำเนินการก็จะหยุดชะงักอยู่ที่

ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาแต่ปราศจากการให้ความช่วยเหลือ หรือหากมีการให้ความช่วยเหลือก็อาจไม่สามารถทำได้อย่างครบถ้วน

ในประเด็นด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ของศจพ.อำเภอ นั้น ได้สะท้อนให้เห็นผ่านบทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูล TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) และประเด็นตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่นำมาสู่การกำหนดคร้วเรือนเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลต่อการออกแบบกิจกรรมของ ศจพ.อำเภอ เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ดังที่ได้สัมภาษณ์พัฒนกรผู้รับผิดชอบงานศจพ.อำเภอ

“ระบบ TPMAP เป็นฐานข้อมูลที่ศูนย์ฯ เามาใช้กำหนดคร้วเรือนเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากตัวชี้วัดจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่นำไปรวบรวมและประมวลออกมาผ่านระบบ TPMAP ซึ่งจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์และออกแบบ ต่อได้ว่าคร้วเรือนแต่ละคร้วเรือนจัดอยู่ในประเภทพึ่งพาตัวเองได้ หรือเราสามารถ เข้าไปช่วยพัฒนาได้ หรือต้องได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือ เมื่อเราจัดกลุ่มได้แล้ว เราก็จะแบ่งทีมที่เลี้ยงเ เข้าไปดูแลกลุ่มพัฒนาได้ และกลุ่มที่ต้องได้รับการสงเคราะห์ ซึ่งก็ต้องมาคิดต่อไปว่า จะพัฒนาเขาอย่างไรให้เขาพึ่งพาตนเองได้ หรือว่าจะต้อง สงเคราะห์เขาอย่างไรให้เหมาะสม เป็นต้น”

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(พัฒนกร)

“ปัญหาที่ศจพ.อำเภอ พบส่วนใหญ่คือปัญหาผู้สูงอายุ ทั้งผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ และผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ แต่มีรายได้จากเงินบำนาญหรือจากลูกจากหลาน เราก็ต้องจัดประเภทกลุ่มคร้วเรือนให้เหมาะสม กลุ่มที่มีรายได้ก็ไม่เท่าไร แต่กลุ่มที่ไม่มีรายได้ เราก็ต้องมีวิเคราะห์ศักยภาพคร้วเรือนเขาอีกทีหนึ่งว่าสามารถพัฒนา หรือส่งเสริมอะไรได้บ้าง”

(พัฒนกรอำเภอ)

จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจในระบบ TPMAP เป็นอย่างดี ทั้งในส่วนของตัวชี้วัดที่นำมาประกอบใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดครวัเรียน เป้าหมาย ซึ่งการมีความรู้ ความเข้าใจในระบบดังกล่าว จะนำมาซึ่งการบริหารจัดการรูปแบบ การดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ การจัดกลุ่มครวัเรียนให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาและให้การส่งเสริมช่วยเหลือ ซึ่งในฐานะผู้วิจัยเป็นหนึ่งใน คณะทำงาน สังเกตเห็นว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหลายหน่วยงานมีงานประจำที่ต้อง ปฏิบัติตามภารกิจหลักของหน่วยงานต้นสังกัด จึงมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยความเสียสละ เวลาจากงานประจำ เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจในภารกิจที่เพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อที่จะสามารถ นำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการเผยแพร่ข้อมูลของศจพ.อำเภอไปสู่หน่วยงาน ร่วมปฏิบัติ จะใช้การประชุมระดับหัวหน้าส่วนราชการ เพื่อนำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อเจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานต่อไป ทำให้มีความเสี่ยงที่ข้อมูลอาจตกหล่นจากการสื่อสารได้ และเป็นผลให้ เกิดความเสี่ยงในการเรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาของศจพ.อำเภอของเจ้าหน้าที่แต่ละ หน่วยงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ความรู้ ความเข้าใจ การตระหนักในการให้ความสำคัญ ร่วมมือของบุคลากร และหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนศูนย์ อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอไปปฏิบัติ จึงมีความสำคัญและจำเป็นในการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ไม่ว่าจะ เป็นความเข้าใจในด้านตัวชี้วัด ระบบ TPMAP ที่นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาที่มีศักยภาพ การแบ่งงานกันทำตามภารกิจของหน่วยงานต้นสังกัดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการ ขับเคลื่อนฯ และทำให้บรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เกิดประสิทธิภาพในการ ทำงาน อีกทั้งการศึกษา เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติในแนวทางข้อสั่งการหรือนโยบายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อยู่เสมอ จะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจในการ ปฏิบัติงาน สามารถให้บริการประชาชนได้ตรงต่อความต้องการ และแก้ปัญหาให้ประชาชน ได้อย่างตรงจุดมากที่สุดและบรรลุเป้าหมายการแก้ไขปัญหาความยากจนในที่สุด

4.1.1.2 ความพร้อมของบุคลากรต่อการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความ ยากจน และพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอไปปฏิบัติ

ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นศูนย์ที่ถูกตั้งขึ้นใน ในวันที่ 30 ตุลาคม 2563 ที่ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ที่เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกช่วงวัยและทุกมิติ ให้มีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งในการดำเนินการของอำเภอ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จะถือเป็นปีแรกที่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน 5 มิติ (สุขภาพ, ความเป็นอยู่, การศึกษา, ด้านรายได้, การเข้าถึงบริการภาครัฐ) ตามฐานข้อมูล TPMAP (Thai People Map and Analysis Platform) อย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่ต้นทางคือการตรวจสอบข้อมูลครัวเรือน เพื่อยืนยันข้อมูลครัวเรือน ที่ตกเกณฑ์มิติความยากจนด้านต่าง ๆ และบูรณาการหน่วยงานในคำสั่ง ศจพ.อำเภอ ในการร่วมแก้ไขปัญหา ความยากจนทั้ง 5 มิติ ให้กับประชาชนในพื้นที่ ตามห้วงเวลาที่รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งในขณะนี้ การขับเคลื่อนศจพ.ได้ถูกกำหนดให้มีการดำเนินการแล้วเสร็จภายในสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ทำให้การดำเนินการต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามแผนงานภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด ประกอบกับพลวัตทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นต่อเนื่อง ทำให้หลายครั้ง รัฐบาลต้องออกนโยบายเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งในหลายนโยบายก็มีความเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนศจพ. จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องมีการเตรียมตัวให้มีความพร้อม ทั้งในส่วนของการพร้อมในการตอบสนองต่อนโยบายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นำมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามห้วงเวลาและสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนศจพ. อีกทั้งความพร้อมในการการศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่จะนำไปสู่ทักษะการออกแบบแนวทาง การปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำนโยบายดังกล่าวลงสู่การปฏิบัติและแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างไม่ติดขัดหรือเสียเวลา โดยจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

“การขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ แม้ว่าจะบอกว่าเป็นการแก้ไขภายในพื้นที่
เกิดจากเจ้าหน้าที่ภายใน ร่วมกันดูแลครัวเรือนในพื้นที่ แต่จริง ๆ ก็มีหลาย
ภารกิจที่ต้องรับมาจากรัฐบาล กระทรวง กรม และจังหวัด ฉะนั้น
ความสามารถในการปรับตัวของเจ้าหน้าที่ เตรียมพร้อมรับต่อสถานการณ์
เป็นเรื่องสำคัญ การดำเนินการทุกอย่างต้องทันท่วงที เพื่อให้การขับเคลื่อน
สอดคล้องไปกับแผนงานของทางศจพ.อำเภอ ศจพ.จังหวัด และ ศจพ.ของ
ประเทศ”

(นายอำเภอ)

การดำเนินการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ แม้จะเป็นการขับเคลื่อนตามสภาพ
ปัญหาของครัวเรือนที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ ทำให้แนวทางและวิธีการทำดำเนินการขับเคลื่อน
อาจแตกต่างกันไป แต่ในการขับเคลื่อนที่เกิดขึ้นจริง ศจพ.อำเภอ ได้ใช้แนวทางตามนโยบาย
และข้อสั่งการของจังหวัด กรม กระทรวง และรัฐบาล เพื่อเป็นตัวกำหนดทิศทางการ
ขับเคลื่อนให้มุ่งสู่เป้าหมายของ ศจพ. ระดับประเทศ ซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติเป็นผู้รับ
นโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการออกแบบการแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมกับ
พื้นที่ และสะท้อนผลลัพธ์และปัญหาการดำเนินการที่พบกลับไปยังหน่วยงานต้นสังกัดใน
ระดับที่สูงขึ้นไปเป็นลำดับชั้น ในการแก้ไข ปรับปรุง หรือกำหนดนโยบายใหม่ เพื่อให้เกิดการ
นำนโยบายไปสู่การดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัญหาในพื้นที่ ประกอบกับข้อสั่งการจาก
หน่วยงานในระดับสูงกว่าที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จึง
เป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและตรงตามกำหนดเวลาที่
คณะทำงานของศจพ.ในระดับสูงขึ้นไปได้กำหนดไว้ตามปีงบประมาณ โดยไม่เสียเวลาในการ
ลองผิดลองถูก หรือเสียเวลาในการเตรียมตัวในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านข้อมูลและการ
ปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอ ในการเตรียมความ
พร้อมในการรับนโยบายและข้อสั่งการมาปฏิบัติในพื้นที่ ดังนี้

“การขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ปีนี้ ต้องเริ่มตั้งแต่ตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูล ครัวเรือนตกเกณฑ์ เนื่องจากอำเภอบ้านหมอมีครัวเรือนตกเกณฑ์
จำนวนมาก เจ้าหน้าที่ต้องทำงานแข่งกับเวลา ให้ทันต่อห้วงกำหนดการที่
จังหวัดกำหนดมาอีกที และข้อสั่งการ นโยบายต่าง ๆ ก็มีเข้ามาต่อเนื่อง

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชน จึงต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน อยู่ตลอดเวลา หากวางแผนจะทำอะไร ต้องเร่งรัดการดำเนินการ และรอบ ครอบในเวลาเดียวกัน เพราะกลุ่มเป้าหมายครัวเรือน ของอำเภอมีจำนวน มาก และปัญหาหลากหลาย ถ้าช่วยแก้จนหรือบรรเทาให้ครัวเรือนไม่ได้ ก็ ถือว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่สำเร็จ”

(พัฒนาการอำเภอ)

นอกจากการนำนโยบายและข้อสั่งการมาปฏิบัติในพื้นที่แล้ว การตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูลครัวเรือนตกเกณฑ์ความยากจน จากระบบ TPMAP เป็นอีกหนึ่งภาระ งานที่ศจพ.อำเภอต้องใช้เวลาในการดำเนินการโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจในระบบ TPMAP และเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ถูกนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลในระบบฯ รวมถึงความพร้อมในการ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกิดจากการขาดด้านข้อมูลที่เพียงพอ ทำให้ส่งผลต่อการวิเคราะห์ ปัญหาความต้องการ เพื่อให้การตรวจสอบคัดกรองข้อมูลเป็นไปอย่างแม่นยำ มีประสิทธิภาพ และรวดเร็วตามห่วงเวลา เนื่องจากอำเภอบ้านหมอ มีครัวเรือนตกเกณฑ์ความยากจน จำนวน 543 ครัวเรือน และเป็นครัวเรือนตกเกณฑ์มิติรายได้ จำนวน 462 ครัวเรือน ทำให้ เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการตรวจสอบข้อมูลครัวเรือนตกเกณฑ์ที่มีจำนวนมากในเวลาจำกัด จึง ทำให้ความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการปฏิบัติ หน้าที่ให้สอดคล้องกับนโยบายและห่วงเวลา

การขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัย อย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอนั้น มีกลไกสำคัญอีกหนึ่งประการ คือ “ทีมพีเลียง” ที่ประกอบไปด้วยผู้แทนจากส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งศจพ. อำเภอ เจ้าหน้าที่ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนที่เต็มใจ เข้ามาดูแลคนในพื้นที่ ซึ่งข้อดีของการคัดเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เข้า ร่วมปฏิบัติการในฐานะทีมพีเลียง เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความพร้อมในด้านทักษะการทำงาน ร่วมกับภาครัฐ มีความเข้าใจในบริบทของครัวเรือนที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี จะทำให้การ ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหา การเข้าไปพูดคุยเรื่องความต้องการของครัวเรือนและการแก้ไข ปัญหาความต้องการของครัวเรือนเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยจากการสัมภาษณ์ จะ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทีมพีเลียง ดังนี้

“ทีมพี่เลี้ยงถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายของ ศจพ. อำเภอบึงสามพัน ให้แต่ละครัวเรือนเป้าหมายได้รับทราบนโยบาย และร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศจพ.อำเภอบึงสามพันได้จัดขึ้นให้บรรลุผลสำเร็จ มันเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่จะทำความเข้าใจ กับทีมพี่เลี้ยงเรื่องทัศนคติและแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือครัวเรือน ให้มีเป้าหมาย ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ผมยังมองว่าจริง ๆ แล้วทีมพี่เลี้ยงควรจะดูแลครัวเรือนแบบใกล้ชิดกว่านี้ จำนวนครัวเรือนที่แบ่งกันไปดูแล ยังมากเกินไปสำหรับทีมพี่เลี้ยง 1 ทีม ถ้าคาดหวังว่าจะให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี ควรมีทีมพี่เลี้ยง มากกว่านี้ เพื่อดูแลครัวเรือนอย่าง intensive มากขึ้น”

(นายอำเภอบึงสามพัน)

“พัฒนาชุมชนในฐานะฝ่ายเลขานุการเป็นผู้จัดตั้งทีมพี่เลี้ยงขึ้นมาเพื่อดูแลครัวเรือนเป้าหมาย 10 ครัวเรือน ต่อทีมพี่เลี้ยง 1 ทีม โดยคัดเลือกจากอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ กับมีความยากจนที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนที่ดูแลพื้นที่นั้น ๆ อยู่แล้ว เราพยายามเลือกทีมพี่เลี้ยง ที่จะสามารถใกล้ชิดประชาชนในครัวเรือนเป้าหมายให้ได้มากที่สุด”

(พัฒนากร)

ทีมพี่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอบึงสามพันในระดับครัวเรือน

ซึ่งถือเป็นหน่วยย่อยที่สุดในการดำเนินการ ซึ่งจากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ศจพ.อำเภอบึงสามพัน ได้จัดทีมพี่เลี้ยงให้เข้าไปดูแลครัวเรือนเป้าหมายอย่างใกล้ชิด ทำให้บทบาทของทีมพี่เลี้ยงมีความสำคัญในส่วนของการรับนโยบายและข้อสั่งการจากศจพ.อำเภอบึงสามพัน และสะท้อนปัญหาอุปสรรคในระดับครัวเรือนโดยละเอียดกลับมาสู่ศจพ.อำเภอบึงสามพันเพื่อดำเนินการปรับปรุง แก้ไขปัญหา ให้สามารถดำเนินการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอบึงสามพันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้การประสานงาน การถ่ายทอด ส่งต่อข้อมูล ถือเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการทำงานของทีมพี่เลี้ยง ในส่วนของการสัมภาษณ์จากฝั่งประชาชนครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมรายได้ลดรายจ่ายในครัวเรือนกับทางศจพ.อำเภอบึงสามพัน มีบางส่วนได้รับผลในด้านความพร้อมใน

การดำเนินการ ด้วยเหตุผลที่เจ้าหน้าที่อาจขาดความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองและหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานขับเคลื่อนนโยบายตอบสนองต่อปัญหาความต้องการของประชาชนอาจทำได้ไม่ทันถ่วงที รวมถึงทักษะการออกแบบการแก้ไขปัญหา การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ ให้ทันตามห้วงเวลา ซึ่งเป็นผลให้ทีมพี่เลี้ยงที่มาจากส่วนราชการเองยังประสบปัญหาในการตอบสนองต่อการนำปัญหาความต้องการของครัวเรือนมาแจ้งศพ.อำเภอและประสานการดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

“ฉันเอาพืชผักสวนครัวที่คณะที่มากับผู้ใหญ่บ้านมาปลูก มีทั้งมะเขือ กะเพรา โหระพา มะละกอ รอบ ๆ บ้านฉันเลย พอมีคนเขาผ่านไปเห็น เขาก็มาติดต่อขอรับซื้อ เขาให้กิโลกรัมละ 50 บาท ฉันพอจะเก็บได้ 2-3 กก. ก็ตัดขายไป พอตอนคณะเขามาเยี่ยมฉันอีก ก็เคยบอกเขาไป ว่าอยากได้ต้นกะเพรากับโหระพาอีกเยอะ ๆ เพราะช่วงนี้ขายได้ราคาดี กก.ละ 50 บาท ถ้าได้มารอบนี้ก็จะเอาไปต่อยอดได้ เขาก็บอกจะเอามาให้นะ แต่สุดท้ายก็เจียบหายไป ไม่เห็นได้อะไรเลย จนตอนนี้ก็ยังไม่ได้”

(ID3: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่าด้วยสมรรถนะหลักขององค์การที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านบุคลากร แสดงให้เห็นว่า บุคลากรของศพ.อำเภอ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินการขับเคลื่อน ศพ.อำเภอ โดยเฉพาะในมิติรายได้ ที่ประชาชนมีปัจจัยความหลากหลาย ทั้งด้านความสามารถของสมาชิกในครัวเรือน เงื่อนไขต่าง ๆ ที่แตกต่างกันของครัวเรือน เช่น ครัวเรือนที่มีผู้ป่วย ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกในครัวเรือนอย่างน้อย 1 คน จะขาดรายได้จากการประกอบอาชีพเพื่อมาทำหน้าที่ดังกล่าว ทั้งนี้ในแต่ละครัวเรือนยังมีความต้องการที่หลากหลาย ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนในนามของ ศพ.อำเภอ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในมิติความยากจน โดยเฉพาะด้านรายได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ในภาพรวม ของบุคลากรของสำนักงานพัฒนาชุมชนในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพในการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเพื่อ

แก้ไขปัญหาคความยากจน มิติด้านรายได้ นั้น มีความรู้ความเข้าใจทั้งในด้านการใช้งานระบบ TPMPAP ซึ่งเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ที่ใช้รวบรวมข้อมูลครัวเรือน เพื่อกำหนดครัวเรือน เป้าหมายที่ตกเกณฑ์ความยากจนในมิติต่าง ๆ เข้าใจในขั้นตอน การปฏิบัติงาน สภาพปัญหา ความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี มีความพร้อมในการปรับตัว ให้ยืดหยุ่นต่อ สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานและบุคลากรของ ศจพ.อำเภอ ได้ โดยเฉพาะการนำนโยบายหรือข้อสั่งการต่าง ๆ ลงสู่การปฏิบัติ บุคลากรของสำนักงาน พัฒนาชุมชนอำเภอ จะต้องมีการศึกษา เรียนรู้จากทั้งหนังสือสั่งการ ชักซ้อมแนวทางปฏิบัติ กับบุคลากรในหน่วยงานและทีมพี่เลี้ยง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานตาม นโยบายและข้อสั่งการของรัฐบาล จังหวัด และอำเภออยู่เสมอ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านจำนวน บุคลากรในสำนักงาน งบประมาณ และศักยภาพของหน่วยงาน ทำให้การดำเนินการ ขับ เคลื่อนศจพ.อำเภอในภาพรวมบางครั้งต้องอาศัยบุคลากรจากหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ ตามคำสั่งโครงสร้างศจพ.อำเภอ เช่น การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง ที่มีเจ้าหน้าที่จากหลายส่วน ราชการเข้ามามีบทบาท ในการเข้าไปปรับปรุงปัญหาและร่วมการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้ ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของครัวเรือน และด้วยภารกิจหลักที่ล้นมือ อาจทำให้ เจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถให้ความร่วมมือกับศจพ.อำเภอได้เท่าที่ควร เป็นเหตุให้การดำเนินการ ขับเคลื่อน โดยเฉพาะมิติด้านรายได้ เกิดข้อบกพร่องที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมที่ครอบคลุมทุกมิติ

4.1.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ

โครงสร้างองค์การคือปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดเห็นถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ ของแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้อง ว่ามีการแบ่งงาน การมอบหมายงานและการบังคับบัญชาภายใน องค์การอย่างไร และจะสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์การทำงานที่ประสานสอดคล้องกับ หน้าที่ที่ได้รับมอบและนำไปสู่เป้าหมายของการจัดตั้งองค์การหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจน และพัฒนาคนทุกช่วง วัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ศจพ. ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็น กลไกเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาคความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุก มิติให้ดีขึ้นในทุกช่วงวัย โดยการบูรณาการการดำเนินการหลายกระทรวงเพื่อให้เกิดการ พัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทุกพื้นที่ ซึ่งคณะกรรมการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วง

วัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.) ประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน โดยในคณะกรรมการฯ ประกอบด้วยรัฐมนตรีจากกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการคลัง รวมถึงปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และปลัดกระทรวง 9 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ยังมีในส่วนของ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสถาบันบริหาร จัดการ ธนาคารที่ดิน อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ และผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ โดย คณะกรรมการฯ ที่กล่าวมาข้างต้น จะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ วางแนวทางการดำเนินการ รวมถึงติดตาม อำนวยการ สั่งการ เร่งรัด กำกับดูแลและประเมินผลการ ดำเนินงานของส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ตามโครงสร้างคณะกรรมการฯ ที่กำหนดไว้

สำหรับ คจพ.อำเภอ ได้ถอดแบบคณะกรรมการคณะกรรมการขจัดความยากจน และพัฒนาคน ทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.) เพื่อ บูรณาการทุกส่วนราชการ ร่วมแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลสำเร็จอย่างเป็น รูปธรรม ซึ่งในโครงสร้างของอำเภอ ประกอบไปด้วย นายอำเภอ ในฐานะผู้ที่ใช้อำนาจของ นายกรัฐมนตรีในการบริหารพื้นที่อำเภอ เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ ทำหน้าที่อำนวยการ ขับเคลื่อนศูนย์ฯ แปลงนโยบายจากรัฐบาล และจังหวัดไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ และมีหัวหน้า ส่วนราชการ ได้แก่ ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอ สัสดีอำเภอ เกษตรอำเภอ สาธารณสุข อำเภอ เจ้าพนักงานที่ดินอำเภอ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตาม อัยยาศัยอำเภอ ผู้จัดการธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอ ผู้แทนภาคเอกชน ประธานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน นายกองตรีปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่ กำนันทุกตำบล ทั้งนี้มีพัฒนาการอำเภอและท้องถิ่นอำเภอ เป็นกรรมการและเลขานุการ ศูนย์ฯ

“โครงสร้างของคจพ.อำเภอ มาจากการทำงานแบบ Top-Down คนในพื้นที่ช่วยกัน คิดตามกรอบ ที่รัฐบาลกำหนดไว้ให้ ไม่ได้เกิดจากพลังภายในของสังคมอย่างแท้จริง รัฐบาลกำหนดแนวทางลงมา แล้วก็ขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการ คจพ.อำเภอ และฝ่าย เลขา ที่จะทำให้ครัวเรือนเปลี่ยนแปลง มาเป็นรูปแบบที่พึ่งพาตนเองได้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงตัวพี่เลี้ยงที่ศูนย์ฯ แต่งตั้งขึ้นมาก็ด้วย บางที โครงสร้างมันก็แข็งตัวไป ไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตามมาที่นายอำเภอ ปลัดอาวุโส หัวหน้า ส่วน ไม่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ ซึ่งบางคนก็มีทักษะดีบางอย่าง บางอย่างก็ไม่ดี การ กำกับดูแลโดยการให้รางวัลการทำงานก็เป็นเรื่องสำคัญ อันไหนที่ทำไม่สำเร็จก็ไม่ใช้ ว่าจะไปลงโทษเขา เพราะไม่เชื่อว่าเขาจะถนัดกันทุกเรื่อง การแก้ปัญหาความยากจน เป็นของคู่โลก มันไม่ใช่เรื่องง่าย”

(นายอำเภอ)

โครงสร้างของคจพ.อำเภอ มีการถอดแบบแนวทางจากโครงสร้างคณะกรรมการ อำนาจการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง และโครงสร้างของ คจพ.จังหวัด การออกแบบโครงสร้าง คจพ.อำเภอ จะเน้นถึง ความครอบคลุมในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติ โดยมีนายอำเภอเป็น ผู้ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็น “นายกรัฐมนตรีนองอำเภอ” เป็นผู้นำของอำเภอที่ดำเนินงาน ตามนโยบายโดยการยึดหลักการนำแบบมีส่วนร่วม บูรณาการทุกภาคส่วน มีบทบาทในฐานะ ผู้อำนวยการ คจพ.อำเภอ ทำหน้าที่บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจนในทุกมิติให้กับครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบาท อำนาจ และหน้าที่ ของนายอำเภอค่อนข้างกว้าง ครอบคลุมการบริหารราชการเกือบทุกส่วนงานในพื้นที่อำเภอ ทำให้ภารกิจจำนวนมากจากรัฐบาล กระทรวง กรม และจังหวัด มารวมอยู่ที่นายอำเภอ และ ผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ เช่น ปลัดอาวุโส และปลัดอำเภอ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่นายอำเภอจะต้องอำนาจ บริหารงานให้สอดคล้องและเหมาะสมกับอำนาจ หน้าที่ของ แต่ละหน่วยงานและบุคลากรในหน่วยนั้น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานในหน้าที่เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

“คจพ.อำเภอ มีส่วนราชการหลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วม แต่บทบาทที่สำคัญใน โครงสร้างศูนย์คือทีมพี่เลี้ยง ที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของคจพ.

อำเภอ โดยเฉพาะก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นปัจจัยสำคัญเลย เราวางคนกลุ่มนี้มาเป็นทีมที่เลี้ยงเพราะบทบาทเขาในหมู่บ้าน เขาคือคนที่รู้เรื่อง ของลูกบ้านเขาดีที่สุด ก็จะเป็นประโยชน์กับเราที่จะเข้าถึงครัวเรือนได้ง่ายขึ้น”

(พัฒนาการอำเภอ)

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบการจัดการ (Management Model) ประเด็นบุคลากร กรณีทีมที่เลี้ยง ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในโครงสร้างที่มีบทบาทสำคัญ ในการร่วมดูแลครัวเรือนตกเกณฑ์ความยากจนเป้าหมาย โดยการวางโครงสร้างในส่วนของทีมที่เลี้ยง ศจพ.อำเภอ จะมุ่งเน้นไปที่ก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ที่มีความใกล้ชิดกับครัวเรือนในหมู่บ้านอยู่แล้ว เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจให้กับครัวเรือนตกเกณฑ์เป้าหมาย ประกอบกับกลุ่มผู้นำชุมชนดังกล่าวมีบทบาทและหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่แล้ว ทำให้บุคลากรกลุ่มนี้มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานและมีความพยายามที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละภารกิจที่ได้รับมอบหมาย จึงทำให้การวางโครงสร้างทีมที่เลี้ยงของ ศจพ.อำเภอ มีประสิทธิภาพในการทำงานขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ

จากข้อมูลโครงสร้างศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งคณะกรรมการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.) ทั้งของส่วนกลาง จังหวัดและของอำเภอนั้นได้มีการบูรณาการหลายหน่วยงาน เพื่อให้การบริหารจัดการและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างครอบคลุมทุกมิติด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ที่จะนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบพุ่งเป้าอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลของคณะกรรมการขับเคลื่อนฯ และในฐานะหัวหน้าหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ บรรลุวัตถุประสงค์การบูรณาการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ดังจะมีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้ให้สัมภาษณ์ไว้

“งานบางงานสำนักงานพัฒนาชุมชนทำกันเอง ก็สามารถทำได้โดยไม่ติดขัดปัญหาอะไร แต่เจ้าหน้าที่เรามีกันอยู่แค่ 3 คน รวมพี่ด้วยก็เป็น 4 คน ดูแลพื้นที่ 9 ตำบล ครั้วเรือนเป้าหมาย ที่ตงมิตีรายได้ 462 ครั้วเรือน ก็ถือว่าเยอะมาก ประกอบกับพัฒนาชุมชนก็ทำได้แค่ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านของการเลี้ยงชีพ แต่ถ้าเป็นด้านอื่น ๆ ก็เกินศักยภาพและอำนาจหน้าที่ ของพัฒนาชุมชน เราก็ต้องประสานหน่วยงานอื่นเขามาช่วย แต่ภารกิจเขาก็เยอะ ถ้าหัวหน้าหน่วยงาน เขาไม่ได้ให้ความสำคัญกับภารกิจของ ศจพ.อำเภอ การประสานงานก็จะยิ่งยากขึ้นไปอีก และเราก็จะทำอะไรได้น้อยมาก”

(พัฒนาการอำเภอ)

“ทีมพี่เลี้ยงของเราจะมีข้าราชการที่เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ตามคำสั่ง ศจพ.อำเภอ ก็จะมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาและคอยนำทีมพี่เลี้ยงเข้าไปช่วยดูแล ครั้วเรือนตามที่ได้รับมอบหมาย แต่จะลำบากใจตรงที่แต่ละคนเขามีภารกิจหลักของเขาแล้ว บางทีเขาตามนโยบายไม่ทัน อาจทำให้ไม่เข้าใจข้อสั่งการ ทีมพี่เลี้ยงจะถามหรือปรึกษาอะไรก็อาจมีผลทำให้ได้คำตอบไม่ชัดเจน พัฒนาชุมชนก็ต้องเข้าไปช่วยตรงนี้ จะเบาลงหน่อยก็ถ้าทีมไหนมีปลัดอำเภอประจำตำบลมาดูแล ด้วยความที่ทำงานคล้ายกัน ปลัดอำเภอหลาย ๆ คนก็จะเข้าใจบทบาทหน้าที่ และข้อสั่งการต่าง ๆ ได้ดี ทำให้เป็นที่ปรึกษา ที่ดีให้กับทีมพี่เลี้ยงได้”

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(พัฒนากร)

จากการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เป็นกลไกขับเคลื่อนหลักของ ศจพ.อำเภอนั้น คือ ทีมพี่เลี้ยง มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่มีบทบาท อำนาจ และหน้าที่ตามคำสั่ง โครงสร้าง ศจพ.อำเภอ ในฐานะหัวหน้าชุดทีมพี่เลี้ยง ต้องทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาคู่คอกอื่น ๆ ในทีม เพื่อร่วมกันดูแลครั้วเรือนเป้าหมายที่รับผิดชอบ และเป็นตัวแทนทีมพี่เลี้ยงในการรายงานข้อมูลให้กับ ศจพ.อำเภอ และประสานขอความร่วมมือกรณี ปัญหา ความต้องการของครั้วเรือนเกินศักยภาพของทีมพี่เลี้ยง หรือหน่วยงานต้นสังกัดของ หัวหน้าชุดทีมพี่เลี้ยง ซึ่งจากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า หากหัวหน้าชุดทีมพี่เลี้ยงไม่มีข้อมูล หรือขาดความเข้าใจ เกี่ยวกับการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ อาจเป็นผลให้การทำงานภายในทีม

พี่เลี้ยงเกิดปัญหาติดขัดได้ ถึงอย่างไรก็ตาม องค์กรประกอบสำคัญของทีมพี่เลี้ยง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่ ที่จะเข้าถึงประชาชน ได้อย่างทั่วถึง และเป็นที่รู้จักของประชาชนในพื้นที่อยู่แล้ว ทำให้การกระจายข่าวสารหรือการขับเคลื่อนกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับ ศจพ.อำเภอ เป็นไปอย่างครบถ้วนและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ ครีวเรือนตกเถณท์มีตรีรายได้ ที่สามารถรับรู้และเข้าร่วมกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นได้ผ่านกลไกทีมพี่เลี้ยง โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน

“ตอนแรกฉันก็ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร แต่มีผู้ใหญ่บ้านเขามาบอกว่าฉันเป็นคนที่ถูกเกณฑ์ที่มีรายได้น้อย แล้วมาบอกให้ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่ ศูนย์แก้จนอำเภอจัดขึ้น ฉันก็ไม่ได้คิดอะไรมาก แค่คิดว่าอย่างน้อย ถ้ามีชื่อฉันอยู่ในศูนย์ฯ นี้ เขาอาจจะช่วยฉันมีรายได้เพิ่มขึ้นได้บ้าง ก็เลยร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์ฯ เขาเรื่อย ๆ”

(ID1: ประชาชนตกเถณท์มีตรีรายได้)

“ปกติผู้ใหญ่บ้าน ไม่ก็ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แวะเวียนเข้ามาหาเป็นประจำอยู่แล้ว มีของอะไรแจก ผู้ใหญ่บ้านก็เอามาให้เรื่อย ๆ ผมไม่รู้จ้กว่า ศจพ.อำเภอ คืออะไร แต่เคยมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเอาต้นมะละกอ มะเขือ กะเพรามาให้ที่บ้าน แล้วบอกว่าอันนี้ได้มาจากโครงการแก้จนของอำเภอ ผมก็เอามาปลูกรอบ ๆ บ้าน อันไหนโตก่อนก็เก็บไปขาย ได้ครั้งละ 60-70 บาท ได้ไม่ทุกวันหรอก แต่ก็ดีกว่าไม่มีรายได้เลย”

(ID2: ประชาชนตกเถณท์มีตรีรายได้)

จากข้อมูลเอกสารและผู้ให้สัมภาษณ์ว่าด้วยสมรรถนะหลักขององค์การที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านโครงสร้างองค์กร แสดงให้เห็นว่า ศจพ.อำเภอ มีความพยายามจะออกแบบโครงสร้างศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทุกมิติ โดยการจัดคณะกรรมการ ศจพ.อำเภอ จากส่วนราชการหลาย ๆ ส่วน ที่มีหลากหลายหน้าที่ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในระดับ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นทีมพี่เลี้ยง เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน รายครัวเรือน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมข้อมูลที่ทำให้สามารถรู้และเข้าใจในเป้าหมาย นโยบาย และข้อสั่งการ ของทุกส่วนราชการภายใต้การกำกับดูแลของศจพ.อำเภอ เพื่อทำหน้าที่เป็นที่

ปรึกษาและหัวหน้าทีมพี่เลี้ยง ขับเคลื่อนการทำงานจัดความยากจน ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
อย่างตรงต่อปัญหาความต้องการของครัวเรือน

4.1.3 ปัจจัยด้านงบประมาณ

งบประมาณเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้นโยบายสามารถลง
สู่การปฏิบัติและถึงมือผู้รับบริการได้ โดยพัฒนาการอำเภอและพัฒนารผู้รับผิดชอบงาน
ขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“งบประมาณ จะให้มีพอก็ทำได้ ขอแค่ทำเรื่องขอรับงบประมาณจากจังหวัดไป แต่
สิ่งสำคัญคือ การวางแผน ปีนี้จะทำอะไร ช่วงนี้จะทำอะไร ถ้าจะฝีกอบบรมอาชีพ ก็
ต้องหากลุ่มเป้าหมาย ให้ครบตามที่ส่วนราชการของจังหวัดกำหนด แล้วทำเรื่องขอ
งบประมาณไป แต่ที่สำคัญเลย คือการวางแผนงาน กิจกรรมที่จะขับเคลื่อน ต้องคุย
กับให้ชัดเจนก่อนว่าใครจะทำอะไรบ้าง ถ้าคุยกันไม่ตกลงผลึก มันก็จะซ้ำซ้อนกันไป
มา”

(นายอำเภอ)

“ศจพ.อำเภอ ไม่ได้มีงบประมาณที่เป็นของคุณย่า เอง แต่จะใช้งบประมาณของ
หน่วยงาน มาขับเคลื่อนงานของ ศจพ.อำเภออีกทีหนึ่ง ซึ่งช่วงต้นปีงบประมาณ พ.ศ.
2565 ทางคุณย่า ไม่ได้มีงบอะไรสำหรับดำเนินการเลย แต่พอมาช่วงปลายปี
สำนักงานพัฒนาชุมชน ได้รับงบมาจากจังหวัด ให้งบมาจัดฝีกอบบรมอาชีพ ประชุม
กำกับติดตาม และดูแลทีมพี่เลี้ยง ที่ไม่ใช่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เราก็พอจะทำ
อะไรได้มากขึ้น แต่ก็ถือว่ายังน้อย เพราะงบสำหรับ จัดฝีกอบบรม เราได้โควตามา
เพียง 60 ราย สำหรับอบรม 2 อาชีพ ซึ่งถ้าเทียบจำนวนจากครัวเรือน ที่ตกเกณฑ์
รายได้ทั้งหมด 462 ครัวเรือน ก็ถือว่ายังเป็นสัดส่วนที่ไม่เหมาะสมเท่าไรนัก”

(พัฒนาการอำเภอ)

“ถ้าไม่ได้วางแผนไว้ตั้งแต่ปีก่อนหน้า และตั้งงบประมาณไว้สำหรับดำเนินการในปี
ก็จะไม่มีงบมาดำเนินการอะไรเลย ซึ่งปัญหานี้ไม่ได้เป็นเฉพาะสำนักงานพัฒนา
ชุมชน แต่เป็นเกือบทุกหน่วยงาน พอมีนโยบายให้ดำเนินการ บางทีก็ต้องอาศัยขอ

ความร่วมมือ ภาคเอกชนในพื้นที่ หรือหน่วยงานรัฐหน่วยงานอื่นที่พอจะมีศักยภาพเข้ามาให้การช่วยเหลือ ซึ่งการทำงานของเร ถ้าจะไม่ให้ใช้งบประมาณเลยคงทำไม่ได้ ยก อย่างเช่นจัดฝึกอบรมอาชีพ ก็ต้องมีวิทยากร มีอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการฝึกอบรม และถ้าจะให้เกิดประโยชน์กับผู้ที่มาฝึกอบรม ก็ต้องมีวัสดุติดบมอบให้เพื่อเป็นต้นทุน ประกอบอาชีพ ให้กับผู้เข้าร่วมอบรม เขาจะได้เอาไปต่อยอดโดยที่มีปัญหา อุปสรรค น้อยที่สุด”

(พัฒนากร)

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยสมรรถนะหลักขององค์การที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านงบประมาณ แสดงให้เห็นว่า งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการดำเนินการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ด้วยแผนงานกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ในบทบาทของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ นั้น เป็นการเพิ่มรายได้ด้วยการฝึกอบรมอาชีพ และลดรายจ่ายด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวสำหรับบริโภค ในครัวเรือนนั้น เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อน และอาศัยความร่วมมือของหน่วยงาน ในการออกแบบกิจกรรมและแผนงานล่วงหน้า เพื่อทำการขอรับงบประมาณมาใช้สำหรับดำเนินการในปีนั้น ๆ หากแต่การเขียนแผนงานโครงการเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณล่วงหน้า สำหรับกิจกรรมภายใต้การขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ต้องมีการหารือกันภายในศูนย์ฯ เพื่อออกแบบกิจกรรม นำเสนอต่อคณะกรรมการ เพื่อรับทราบและทุกหน่วยงานร่วมกันดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน เกิดความช่วยเหลือที่ครอบคลุม และหลากหลายให้เหมาะสมกับแต่ละครัวเรือน

ในส่วนของงบประมาณที่ใช้ตอบสนองต่อปัญหาความต้องการของประชาชนที่อยู่ในครัวเรือนเป้าหมายในการได้รับการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ยังเกิดความคิดเห็นที่แสดงถึงความต้องการที่หลากหลาย นอกเหนือจากสิ่งที่ศจพ.อำเภอ ได้จัดสรรไว้ให้ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนตกเกณฑ์มิติด้านรายได้

“เดิมพี่ชอบอาชีพค้าขายอยู่แล้ว ให้ขายอะไรก็สามารถขายได้ทุกอย่าง ขนมาก็ทำได้ อาหารก็ทำได้ อย่างข้าวต้มมัดที่เขาอบรมฝึกอาชีพให้พี่ก็พอจะทำเป็นอยู่แล้ว แต่ผู้ใหญ่บ้านมาบอกว่าทางศจพ.อำเภอจัดฝึกอบรม แล้วมีวัสดุติดแจกให้เป็นต้นทุน

ด้วย เลยยังสนใจ อย่างน้อยก็ลดภาระทางต้นทุนเราไปได้ ซึ่งหลังจบบรมเสร็จ ศูนย์ก็ แจกอุปกรณ์ทำขนมตามที่อบรมมาครบเลย พร้อมเอาไปทำขาย เราก็ทำไปขาย แต่ สุดท้ายต้นทุนที่ให้มาก็หมดไป เพราะรายจ่ายในครัวเรือนเยอะ มีรายจ่ายที่จำเป็น มาแทรก ก็ต้องหยิบต้นทุนที่เราเก็บไว้จะไปต่อยอดออกไปใช้ก่อน ทุนเราก็หมดไป ไม่ได้มีทุนไปต่อยอดอีก”

(ID5: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

“ฉันอยากได้เงินทุนสักก้อน ไปลงทุนค้าขาย จะให้ไปกู้ ฉันก็ไม่มีหลักทรัพย์อะไรจะ ไปค้ำกับเขา ของที่ได้รับแจกมาก็ไม่ได้เพียงพอในระยะยาว ถ้าฉันได้ทุนสักก้อนที่ พอจะตั้งเปิดแผงในตลาดได้ มีเงินหมุนทำของไปขาย ฉันมั่นใจว่าฉันทำได้ แต่ติดที่ ฉันยังไม่มีทุน ถ้าช่วยฉันได้ฉันอยากได้เงินทุนมากที่สุด”

(ID4: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

“จัดอบรมฝึกอาชีพมันก็ดี เราได้ทักษะใหม่เพิ่มขึ้น แต่จริง ๆ เราชอบรับจ้าง มากกว่า เพราะไม่ต้องลงทุน ใช้แรงอย่างเดียว สมมติ ถ้าไปขายของ ทำของทั้งวันไป นั่งขายได้กำไร 200 บาท แต่ไปรับจ้าง ไปทำงานไม่กี่ชั่วโมง ได้ค่าแรงมา 200 บาท ในเวลาที่สั้นกว่า เราเลือกรับจ้างมากกว่า เพราะไม่ต้องลงทุนอะไร แล้วได้เงิน เท่ากันในเวลาที่น้อยกว่า เราสะดวกแบบนี้มากกว่า”

(ID1: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

จากการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า การใช้งบประมาณในการดำเนินการขับเคลื่อน กิจกรรมของศจพ.อำเภอ ยังถือว่าการใช้งบประมาณยังไม่ครอบคลุมปัญหาความต้องการของ ประชาชนในครัวเรือนตกเกณฑ์มีติด้านรายได้เท่าไรนัก เนื่องจากครัวเรือนตกเกณฑ์รายได้ หลายครัวเรือน ยังเผชิญกับปัญหาด้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข หรือไม่สามารแก้ไขได้ เช่นปัญหาครอบครัว ทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือแม้แต่ความพึงพอใจต่อ อาชีพที่ทำ ซึ่งการฝึกอบรมอาชีพและมอบวัตถุดิบต้นทุนให้กับครัวเรือนอาจช่วยบรรเทา ปัญหาความเดือดร้อนได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น แต่ในระยะยาว การวางแผนงานโครงการ สำหรับขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ให้มีความครอบคลุมและตรงกับปัญหาความต้องการของ

ประชาชนให้มากขึ้น หรือการปรับเปลี่ยนวิธีการใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์กับครัวเรือนเป้าหมายที่จำนวนมากขึ้น อาจทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.1.4 ปัจจัยด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผ่านเอกสารและการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม พบว่า อุปกรณ์และเครื่องมือของการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่

4.1.4.1 ระบบ TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform)

ระบบ TPMAP เป็นระบบ Big Data ที่สามารถระบุและประมวลผลว่ามีคนจนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการพัฒนา อยู่ที่ไหนและมีปัญหาในมิติด้านใดบ้าง ให้สามารถครอบคลุมปัญหาที่กว้าง ตั้งแต่ข้อมูลเด็กแรกเกิด การศึกษา ผู้สูงอายุ การพัฒนา สภาพความเป็นอยู่อาศัย เพื่อจะออกนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงจุด แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนของประชาชนในทุกมิติ โดย TPMAP จะรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ฯลฯ เพื่อนำมาประมวลผลในการกำหนดครัวเรือนเป้าหมาย

“TPMAP เป็นคำเรียกของระบบฐานข้อมูลที่ใช้กำหนดครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งบางที่เจ้าหน้าที่หลายคนก็ติดปากเรียก ครัวเรือนตกเกณฑ์ความยากจนว่าเป็นครัวเรือน TPMAP”

(นายอำเภอ)

สำหรับที่มาของข้อมูลใน TPMAP อาศัยข้อมูลจากหลายแหล่งมายืนยันซึ่งกันและกัน โดยหลักจะใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากกรมพัฒนาชุมชน และข้อมูลผู้ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จากกระทรวงการคลัง มายืนยันซึ่งกันและกันเพื่อกำหนดคนจนเป้าหมายใน TPMAP โดยอาศัยสมมติฐานว่า คนที่ได้รับการสำรวจว่าจนและลงทะเบียนว่าจน น่าจะเป็นคนจนเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน (TPMAP,

2561) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เกณฑ์ตัวชี้วัดฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ยังมีปัญหาที่ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลของระบบ TPMPAP มีปัญหา กล่าวคือ ในประเด็น “ผู้สูงอายุ อายุ 60 ปี ขึ้นไป ต้องมีอาชีพและรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนั้น ทั้ง 2 องค์ประกอบควบคู่กัน” ทำให้หลายครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่ไม่มีอาชีพ แต่มีรายได้ ทั้งรายได้จากลูกหลาน รายได้จากเงินบำนาญ หรือรายได้อื่น ๆ เป็นครัวเรือนตกเกณฑ์ความยากจน มิติด้านรายได้และเป็นครัวเรือนเป้าหมายของ ศจพ.อำเภอ ในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนนั้น ๆ

21. คนอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีอาชีพและรายได้						
21.1	ครัวเรือนนี้ มีคนอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือไม่ (ไม่นับรวมคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้)	☐ มี.....คน ☐ ไม่มี (ข้ามไปข้อ 22)	☐ มี.....คน ☐ ไม่มี (ข้ามไปข้อ 22)	☐ มี.....คน ☐ ไม่มี (ข้ามไปข้อ 22)	☐ มี.....คน ☐ ไม่มี (ข้ามไปข้อ 22)	☐ มี.....คน ☐ ไม่มี (ข้ามไปข้อ 22)
21.2	คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพและมีรายได้ ทุกคนหรือไม่	☐ ทุกคน (ข้ามไปข้อ 22) ☐ ไม่มีอาชีพและไม่มี รายได้.....คน ☐ ไม่มีอาชีพแต่มีรายได้คน	☐ ทุกคน (ข้ามไปข้อ 22) ☐ ไม่มีอาชีพและไม่มี รายได้.....คน ☐ ไม่มีอาชีพแต่มีรายได้คน	☐ ทุกคน (ข้ามไปข้อ 22) ☐ ไม่มีอาชีพและไม่มี รายได้.....คน ☐ ไม่มีอาชีพแต่มีรายได้คน	☐ ทุกคน (ข้ามไปข้อ 22) ☐ ไม่มีอาชีพและไม่มี รายได้.....คน ☐ ไม่มีอาชีพแต่มีรายได้คน	☐ ทุกคน (ข้ามไปข้อ 22) ☐ ไม่มีอาชีพและไม่มี รายได้.....คน ☐ ไม่มีอาชีพแต่มีรายได้คน

รูปภาพที่ 3 ตัวชี้วัดหมวดที่ 4 การมีงานทำและรายได้

ที่มา: คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2560-2564 (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2559)

หน้า 20

- ข้อ 21 คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพและรายได้
 - ต้องตอบข้อ 21.1 ก่อนว่ามีคนอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือไม่
 - ถ้ามีจึงตอบข้อ 21.2 ต่อ ถ้าไม่มีให้ข้ามไปถามข้อ 22
- คนอายุ 60 ปีขึ้นไปไม่นับรวมคนพิการที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
- เพื่อไม่ให้จำนวนคนอายุ 60 ปีขึ้นไป คลาดเคลื่อน จึงควรตรวจสอบกับตารางข้อมูลสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงในปัจจุบัน (ปีที่จัดเก็บข้อมูล) ด้วย โดยจำนวนคนในข้อ 21.1 นี้ ต้องไม่เกินจำนวนคนอายุ 60 ปี ขึ้นไป ในข้อ 27.1
- จำนวนในข้อ 21.1 อาจจะน้อยกว่าข้อ 27.1 ได้ ถ้าครัวเรือนนี้มีคนอายุ 60 ปีขึ้นไปที่พิการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
- การประกอบอาชีพและมีรายได้ (การมีงานทำ) จะต้องมีทั้งอาชีพและรายได้ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพนั้น ทั้ง 2 องค์ประกอบควบคู่กัน
- ข้อ 21.2 ให้ระบุจำนวนคนที่ไม่มีงานทำในข้อ 21.2 เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คนที่ไม่มีอาชีพและรายได้ กับ กลุ่มที่ 2 คนที่ไม่มีอาชีพแต่มีรายได้
- ข้อ 21.3 ให้ระบุจำนวนคนตามข้อ 21.2 ที่มีความความสนใจที่จะประกอบอาชีพ

รูปภาพที่ 4 คำอธิบายตัวชี้วัดหมวดที่ 4 การมีงานทำและรายได้

ที่มา: คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2560-2564 (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2559)

ด้วยเกณฑ์ตัวชี้วัดข้างต้น ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องนำข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่ได้จากการวิเคราะห์จากระบบ TPMAP มาตรวจสอบใหม่อีกครั้ง เพื่อกำหนดครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง โดยจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน พบว่าเมื่อตรวจสอบข้อมูลครัวเรือนอีกครั้ง ทำให้ทราบถึงปัญหาของตัวชี้วัด ที่ทำให้ไม่ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่แม่นยำ และเป็นผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

“คนจนที่ตกเกณฑ์มีติดรายได้ของอำเภอเราจริง ๆ ไม่ได้มีเยอะถึง 462 ครัวเรือน มีจำนวนไม่น้อยที่เป็นครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่มีอาชีพ แต่มีรายได้ ส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการบำนาญ บางส่วนก็มีลูกหลานดูแล หรือได้รับเงินบำนาญจากช่องทางอื่น ๆ ซึ่งคนกลุ่มนี้เราไม่จำเป็นต้องเข้าไปดูแลหรือให้การช่วยเหลืออะไร แต่ถ้าเราไม่คัดกรอง

ครัวเรือนใหม่อีกครั้ง เจ้าหน้าที่ของเราก็จะทำงานเยอะโดยเปล่าประโยชน์”

(พัฒนาการอำเภอ)

ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป ไม่มีอาชีพ แต่มีรายได้ ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ศจพ.อำเภอ ต้องทบทวนและตรวจสอบข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่ได้มาจากระบบ TPMAP จากข้อสังเกตเรื่องจำนวนครัวเรือนตกเกณฑ์ที่มีจำนวนมาก และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ แต่มีรายได้ ซึ่งยากต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนา จึงนำไปสู่การวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องของระบบ TPMAP และค้นพบความบกพร่องของตัวชี้วัด

“ตอนได้รับข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายของอำเภอ ตกใจจำนวนครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ มิติด้านรายได้มาก เพราะมีจำนวนเยอะกว่าที่คิด พอได้รับข้อสั่งการให้มีการตรวจสอบข้อมูลซ้ำอีกครั้ง จึงกลับมาตรวจสอบข้อมูลของครัวเรือนที่ตกเกณฑ์และวิเคราะห์ตัวชี้วัด แล้วพบว่า เกณฑ์เรื่องผู้สูงอายุมีอาชีพและมีรายได้ ที่เป็นปัญหาเพราะผู้สูงอายุในพื้นที่หลายคนไม่มีอาชีพจริง แต่มีรายได้และไม่ได้เดือดร้อนเรื่องรายได้ขนาดนั้น ซึ่งจุดร่วมอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือเรื่องบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เขาไม่มีอาชีพและมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้วย ก็เลยเป็นครัวเรือนตกเกณฑ์มิติรายได้ใน TPMAP จึงเป็นครัวเรือนเป้าหมายของ ศจพ.อำเภอ ไปด้วย”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(พัฒนากร)

“พี่เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นทีมพี่เลี้ยงด้วย พอได้รายชื่อครัวเรือนเป้าหมายที่อำเภอให้ไปดูแล เจอรายชื่อแม่ตัวเอง พี่ก็งงมากกว่าทำไมถึงมีชื่อ พี่คิดนะว่าถ้าใครรู้จักแล้วเห็นชื่อแบบนี้ จะคิดว่าพี่ไม่ดูแลแม่หรือเปล่า ก็ยอมรับนะว่าแม่พี่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพราะเงื่อนไขเขามีได้ แต่พี่ก็ดูแลแม่ของพี่ตลอด ไม่ได้จำเป็นถึงกับต้องมีหน่วยงานเข้ามาดูแล”

(ID9: ครัวเรือนตกเกณฑ์มิติรายได้)

จะเห็นได้ว่าความบกพร่องของอุปกรณ์และเครื่องมือ ในด้านของเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายในระบบ TPMAP ทำให้การขับเคลื่อน

ศจพ.อำเภอ เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และอาจส่งผลให้เกิดการดำเนินการวางแผนและ ออกแบบการแก้ไขปัญหาความต้องการที่ไม่ตรงต่อกลุ่มประชากรเป้าหมาย หรืออาจเกิดการ ดำเนินการที่คาดเคลื่อนได้ สำหรับประเด็นเกณฑ์ตัวชี้วัดผู้สูงอายุ ที่ไม่มีอาชีพ แต่มีรายได้ และมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงข้อมูลของระบบ TPMAP ที่ขาด การนำข้อมูลด้านอื่นมาวิเคราะห์ประกอบด้วย เช่น ข้อมูลรายได้ของผู้สูงอายุรายนั้น ๆ ที่ ได้รับจากสวัสดิการ เงินบำนาญ จากการเลี้ยงดูของคนในครัวเรือน ฯลฯ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดำรงชีพของผู้สูงอายุรายนั้นได้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้ง ความขาดเคลื่อนของข้อมูลยังอาจทำให้ความเข้าใจของสังคมที่มีต่อครัวเรือน และความ เข้าใจของประชาชนที่มีต่อการทำงานของหน่วยงานรัฐคาดเคลื่อนไป เช่น ผู้สูงอายุใน ครัวเรือนถูกสังคมตัดสินว่าถูกทอดทิ้งจากลูกหลาน หรือครัวเรือนปกปิดฐานะที่แท้จริง หน่วยงานรัฐเอื้อประโยชน์ให้คนบางครัวเรือน หรือการทำงานของรัฐบาลไม่แม่นยำ เป็นต้น

4.1.4.2 โครงการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

อุปกรณ์และเครื่องมืออีกหนึ่งประการสำหรับดำเนินกิจกรรมแก้จนมิติด้าน รายได้ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ คือการจัดโครงการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ในครัวเรือน ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายใน ครัวเรือน และการฝึกอบรมอาชีพ (ข้าวต้มมัด และวุ้นแฟนซี) เพื่อเป็นแนวทางการประกอบ อาชีพในการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยมีการมอบวัตถุดิบ อุปกรณ์ เครื่องมือในการทำขนมที่ ครัวเรือนเป้าหมายได้เข้าร่วมอบรมฝึกอาชีพ เพื่อเป็นต้นทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพ ให้ สามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ทันที ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เวลาเราจะช่วยเขา เราต้องช่วยให้สุด ไม่ใช่ช่วยให้มาฝึกอบรมอาชีพจบแล้ว ก็ปล่อยเขาไป โดยไม่ได้สนใจว่าเขาจะไปประกอบอาชีพที่ฝึกมาอย่างไร ใช้ ต้นทุนจากไหน ไปขายที่ไหน Demand - Supply ที่เขาจะทำได้มัน เหมาะสมหรือไม่ โอกาสและจังหวะเวลา สถานที่ประกอบอาชีพเหมาะสม หรือเปล่า เราต้องวิเคราะห์ให้รอบครอบ ในส่วนของสำนักงานพัฒนาชุมชน ที่จัดฝึกอบรมอาชีพในนามศจพ.อำเภอ ก็ติดข้อจำกัดหลายอย่าง แต่เราคิด ว่า อย่างน้อย เรามีต้นทุนให้เขาครบถ้วน จะวัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ เราเตรียม

ให้เขาไปขายได้สัก 4-5 ครั้ง แล้วแปลงวัตถุดิบต้นทุนเหล่านั้นมาเป็น
ต้นทุนมาต่อยอดอีกทีหนึ่ง เขาอาจจะต้องพึ่งพาตัวเองในการคิด การทำ ให้
เหมาะสมกับสถานการณ์ตัวเอง เราก็จะไปช่วยกำกับติดตาม ให้คำแนะนำ
เขาอย่างใกล้ชิดแทน”

(นายอำเภอ)

“พี่ฝึกสวนครัวที่เราแจกไป ทุกครัวเรือนเอาไปปลูกอยู่แล้ว ส่วนฝึกอบรม
อาชีพเราเตรียมต้นทุนให้เขาครบเลย ถ้าเป็นข้าวต้มมัดเราก็มีทั้งข้าวเหนียว
กะทิ น้ำตาล ถั่วดำ ถ้าเป็นวุ้นแพนซีก็มีทั้งน้ำหวาน ผงวุ้น ถ้วยใส่วุ้น กล่อง
และมีในจำนวนที่เพียงพอในการใช้ประกอบอาชีพได้จริง ๆ หลังจากอบรม
เสร็จเราก็ให้ทีมพี่เลี้ยงเข้าไปติดตามผล ว่าเขาได้ทำหรือไม่ ทำแล้วเป็น
อย่างไร ซึ่งก็เห็นว่าบางรายที่เขาทำอาชีพค้าขายอยู่แล้วเขาก็เอาไปทำขาย
บางรายก็ทำแล้วไปฝากขาย แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ทำกินเอง ทำแจกเพื่อน
บ้าน หรือเอาวัตถุดิบไปใช้ทำอย่างอื่นแทน”

(พัฒนากร)

จะเห็นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของ ศจพ.อำเภอ จะเห็นได้
ว่าในทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ต้องการออกแบบกิจกรรมโครงการเพื่อให้เอื้ออำนวย
ประกอบอาชีพให้กับผู้เข้าร่วมอบรมอย่างให้ครอบคลุมในด้านของปัญหาอุปสรรคด้านต้นทุน
มากที่สุด โดยการมอบต้นทุนการผลิตที่เป็นวัตถุดิบในการทำขนมตามรายการที่ไปอบรม เช่น
ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทำข้าวต้มมัด จะได้ข้าวเหนียว ถั่วดำ น้ำตาล กะทิ ในปริมาณที่เพียงพอต่อ
การผลิตข้าวต้มมัดไปขายได้หลายครั้ง หรือสำหรับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทำวุ้นแพนซี จะได้รับ
น้ำหวาน กะทิ ผงวุ้น ถ้วยและกล่องใส่วุ้น พร้อมสำหรับบรรจุขายสู่ท้องตลาดเช่นเดียวกันกับ
ผู้เข้าร่วมอบรมทำข้าวต้มมัด ทั้งนี้ สำนักงานพัฒนาชุมชนได้จัดทำคู่มือสำหรับทำขนม
ดังกล่าว เพื่อนำไปทบทวนในการทำครั้งต่อไปด้วยตัวเอง ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำ
สิ่งของที่ได้รับมาไปทำและขายได้ทันที แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยอื่นที่ทำให้ผู้เข้าร่วม
อบรมไม่สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของปัญหาเงินทุน
ตลาดที่จะสามารถนำขนมไปขายได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว พื้นที่อำเภอในต่างจังหวัดอาจมี

ความต้องการซื้อข้าวต้มมัดและวุ้นแพนซีที่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับเมืองใหญ่ ประกอบกับ ผู้เข้าร่วมอบรมฝึกอาชีพ จำนวน 30 คน ต่อชนม 1 ชนิด อาจเป็นจำนวนที่ไม่เหมาะสมกับ ขนาดพื้นที่และความต้องการซื้อของคนในพื้นที่เท่าไรนัก หรือแม้แต่ในด้านความสามารถ ด้านงานฝีมือที่แต่ละคนมีไม่เท่ากันและจะทำให้ชนมมีรสชาติที่แตกต่างกัน ทำให้การ ฝึกอบรมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ ไม่ว่าจะเป็นรายหลักหรือรายได้เสริม นั้น ยังไม่เกิดการ ประกอบอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม โดยจากการสัมภาษณ์ประชาชนจากครัวเรือนเป้าหมายที่ เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพ ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

“หลังอบรมเสร็จ ศูนย์ก็แจกอุปกรณ์ทำขนมตามที่อบรมมาครบเลย พร้อม เอาไปทำขาย เราก็ทำไปขาย แต่สุดท้ายต้นทุนที่ให้มาก็หมดไป เพราะ รายจ่ายในครัวเรือนเยอะ มีรายจ่ายที่จำเป็นมาแทรก ก็ต้องหยุดต้นทุนที่ เราเก็บไว้จะไปต่อยอดออกไปใช้ก่อน ทุนเราก็หมดไป ไม่ได้มีทุนไปต่อยอด อีก”

(ID5: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม พบว่า ครัวเรือนข้างต้น ทำขนมขาย เป็นอาชีพอยู่แล้ว และได้เข้าร่วมกิจกรรมแก้จนของ ศจพ.อำเภอ หลายครั้ง ในครัวเรือนมี สมาชิกหลายคน ซึ่งทั้งหมดเป็นเด็กที่อยู่ในวัยนักเรียน มีเพียงตัวประชาชนผู้ตกเกณฑ์รายนี้ที่ ประกอบอาชีพเลี้ยงทั้งครอบครัว เนื่องจากไม่มีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเอง จึงต้องเช่าบ้าน ใกล้บริเวณตลาด เพื่อที่จะประกอบอาชีพและลูกหลานไปเรียนได้สะดวก ทั้งค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของลูกหลาน ทำให้แม้จะประหยัดเพียงใด หรือหารายได้มาเพิ่มเติมเท่าใด ก็ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายที่ต้องรับผิดชอบทั้งหมด เมื่อได้รับ ต้นทุนทางวัตถุดิบจากการฝึกอบรมมาทำขาย ก็จะถูกค่าใช้จ่ายรายการต่าง ๆ เบียดเบียน ต้นทุนจนหมดไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการฝึกอบรมอาชีพและมอบต้นทุนการผลิตเพียงอย่าง เดียว ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ครัวเรือนตกเกณฑ์ต้องเผชิญ

“พี่อยากทำทุกอย่างเลย ทำได้หมด ขายของก็ได้ รับจ้างก็ได้ แต่แม่ที่แก่ มาก ห่างแกไปไม่ได้เลย ตอนนั้นเดินเอาของไปขาย กลับมาเจอแกล้มอยู่กับ พื้น พี่เลยไม่กล้าไปไหนเลย ถ้าเป็นแบบนี้ พี่อยากได้ทุนมาทำร้านขายของ

หน้าบ้านมากกว่า ของทำขนมที่ให้พี่มาพี่ทำได้ แต่พี่ต้องไปหาที่ขาย ไปฝาก
เขายาย ออกไปนาน ๆ ไม่ได้ ห่วงแม่”

(ID6: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

“ฉันไปอบรมมา เอาของที่เขาให้มาทำกินกันในบ้าน ตอนนี่ของหมดแล้ว
แต่ถ้าให้ทำขายฉันทำไม่ได้ เพราะไม่มีเวลา ต้องดูแลผู้ป่วยติดเตียง ถ้ามี
เวลาให้ฉันทำฉันก็คงต้องไปขอต้นทุนลูก แล้วเอาของไปฝากเขายายอีกที่
หนึ่ง แต่ใครเขาจะกินวันกันทุกวัน ถ้าขายจริง ๆ ก็คงต้องทำขนมหลาย ๆ
อย่างสลับกันไป”

(ID7: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

จากการสัมภาษณ์ประชาชนจากครัวเรือนตกเกณฑ์มิติด้านรายได้ 2 ราย
ข้างต้น ประสบปัญหาในลักษณะคล้ายกัน คือ การดูแลผู้ป่วยและผู้สูงอายุในครัวเรือน ทำให้
ไม่มีเวลาในการออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน หรือแม้แต่การทำขนมขาย สามารถ
ดำเนินการในครัวเรือนได้ แต่การขายสินค้าสู่ผู้บริโภคย่อมต้องออกไปขายนอกบ้าน เพราะใน
พื้นที่ชุมชนไม่สามารถวางขายในพื้นที่หน้าบ้านได้ เนื่องจากจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่มีไม่
มากนัก จึงสะท้อนให้เห็นว่า หลายครัวเรือนยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านอื่น ๆ นอกเหนือจาก
เรื่องต้นทุนการผลิตที่ศจพ.อำเภอ พยายามจะจัดสรรให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพ สะท้อนให้
เห็นว่าการออกแบบกิจกรรม/โครงการที่ยังไม่ครอบคลุมปัญหาที่แท้จริงของครัวเรือน ทำให้
การขับเคลื่อนศจพ.อำเภอยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะมิติด้านรายได้
ของครัวเรือนเป้าหมายในพื้นที่อำเภอบ้านหม้อได้

4.1.5 ปัจจัยด้านสถานที่

สำหรับปัจจัยด้านสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมของ ศจพ.อำเภอ หมายถึงสถานที่
การดำเนินกิจกรรมโครงการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือนเป้าหมาย สถานที่สำหรับการ
ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลครัวเรือน ให้บริการประชาชนทั้งด้านการให้คำปรึกษา การดูแล
กำกับติดตามผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารโครงสร้างของบุคลากร
ภายในศูนย์ฯ จะพบว่าศจพ.อำเภอ มีกลไกทีมพี่เลี้ยงที่กระจายอยู่ในพื้นที่ เพื่อดูแล

ครัวเรือนเป้าหมายอย่างใกล้ชิด 10 ครัวเรือน ต่อทีมพี่เลี้ยง 1 ทีม ทำให้การจัดการองค์กรด้านสถานที่ไม่เป็นปัญหาต่อการขับเคลื่อนศพ.อำเภอดังกล่าว อีกทั้งจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม พบว่า ในการจัดฝึกอบรม ศพ.อำเภอ จะอาศัยพื้นที่ส่วนกลางในการดำเนินกิจกรรม โดยเลือกใช้ศาลาประชาคมหน้าว่าการอำเภอ เนื่องจากเป็นจุดกึ่งกลางของทุกตำบล และทุกครัวเรือนมีความสะดวกและยินดีที่จะเดินทางมาร่วมอบรม ณ สถานที่ดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนตงกเถณ์รายได้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพ ณ ศาลาประชาคมหน้าว่าการอำเภอ ดังนี้

“ปกติแล้ว เวลาฉันมีอะไร ฉันก็แจ้งไปที่ผู้ใหญ่บ้าน เขาก็จะประสานต่อให้ มีอะไร เขาก็มาแจ้งฉันตลอด เรื่องไปอบรมก็ไม่ใช้เรื่องยาก แค่แจ้งมาว่าจะให้ไปทำอะไร ที่ไหน ฉันไปได้หมด”

(ID4: ประชาชนตงกเถณ์รายได้)

“ฉันไม่มีรถเป็นของตัวเอง แต่ถ้าจะไปไหนก็อาศัยญาติพี่น้องเอา แต่ตอนไปอบรมหรือให้ไปทำอะไรที่อำเภอ ผู้ใหญ่บ้านเขาจะเป็นคนมารับฉันไปตลอด เขาเป็นคนมาแจ้งฉันว่าจะมีอบรมทำขนมจากศูนย์แก่นจันทน์ของอำเภอ เขาก็นัดวันฉันและคอยรับคอยส่งฉัน ฉันก็ได้ลำบากอะไร”

(ID 7: ประชาชนตงกเถณ์รายได้)

จากข้อมูลเอกสาร การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และผู้ให้สัมภาษณ์ในส่วนของประชาชนผู้ตงกเถณ์มิติด้านรายได้ ต่างมีความสอดคล้องกันว่า สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมของศพ.อำเภอ ได้ถูกออกแบบให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้ทุกที่ จากกลไกของทีมพี่เลี้ยง ที่กระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของอำเภอ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องได้รับการดูแล ทำให้สามารถดำเนินการขับเคลื่อนได้ในทุกพื้นที่ ไม่มีปัญหาอุปสรรคในปัจจัยสถานที่

จากการอภิปรายผลการศึกษาร่วมกันประกอบตามตัวแบบการจัดการ หรือ Management Model 5 ปัจจัย ว่าด้วยสมรรถนะหลักขององค์กร ประกอบด้วย บุคลากร โครงสร้าง งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือ นั้น พบว่า ปัจจัยที่มีปัญหาที่กระทบ

ต่อการจัดการองค์การของศจพ.อำเภอ คือด้านบุคลากร โครงสร้าง งบประมาณ และอุปกรณ์ และเครื่องมือ กล่าวคือ ด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีภารกิจหลักของหน่วยงานที่ทำประจำอยู่แล้ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อไม่ให้ทำให้เกิดความบกพร่องในการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของศจพ.อำเภอ ซึ่งสอดคล้องกับด้านโครงสร้างองค์การ ที่มีการออกแบบโครงสร้างให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือ เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างครอบคลุมทุกมิติ หากแต่การประสานความร่วมมือยังไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยงานยังมีข้อมูลไม่เพียงพอในการทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่มีต่อศจพ.อำเภอ รวมถึงขั้นตอนการทำงานในลักษณะบนลงล่าง (Top-Down) ทำให้คณะทำงานขาดอิสระในการดำเนินการภารกิจต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ ประกอบกับด้านงบประมาณที่มีไม่เพียงพอ การดำเนินการต้องขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทใน ศจพ.อำเภอ จะสามารถจัดตั้งงบประมาณหรือไม่ และยังคงขาดหน่วยงานเจ้าภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ ทำให้การดำเนินการยังคงมีอุปสรรค และไม่อาจจัดกิจกรรมหรือโครงการในการตอบสนองต่อปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างครบถ้วนและทั่วถึงทุกครัวเรือน ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาของ 3 ปัจจัยข้างต้น มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ไม่สามารถแยกจากกันได้ ทั้งนี้ในด้านอุปกรณ์และเครื่องมือยังประสบปัญหาในด้านตัวชี้วัดที่ไม่ชัดเจน เป็นผลให้การวิเคราะห์และกำหนดครัวเรือนเป้าหมายที่คลาดเคลื่อน ซึ่งเป็นผลต่อการทำงานที่ซ้ำซ้อนและล่าช้า ในขณะที่เครื่องมือที่ใช้ในโครงการเพิ่มรายได้โดยการฝึกอาชีพและมอบต้นทุนการผลิตสำหรับเริ่มต้นอาชีพนั้นยังเป็นการแก้ปัญหาที่ยังไม่สามารถตอบสนองปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของครัวเรือนเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ส่วนที่เป็นจุดเด่นของการจัดการองค์การของศจพ.อำเภอ คือ ทีมพี่เลี้ยง ที่ถูกวางโครงสร้างจากการคัดเลือกบุคลากรที่มีความเข้าใจในพื้นที่เป็นอย่างดี มีความพร้อมในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ในทุก ๆ มิติ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับครัวเรือนเป้าหมายอยู่เดิม และสามารถเข้าถึง ทำความเข้าใจ และให้การช่วยเหลือครัวเรือนได้อย่างใกล้ชิดที่สุด เป็นผลให้ปัจจัยด้านสถานที่ของการจัดการศจพ.อำเภอ ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด เนื่องจากการกระจายตัวของทีมพี่เลี้ยงอย่างทั่วถึง ทำให้การดำเนินการขับเคลื่อนสามารถทำได้ในทุกสถานที่โดยไม่เดือดร้อนครัวเรือนเป้าหมายในเรื่องการเดินทาง

4.2 ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

เป้าประสงค์ของ ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ต้องการจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ รวมถึงการพัฒนาคนให้อยู่ดีมีสุข พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ และด้วยการดำเนินการของศจพ.อำเภอ เป็นการดำเนินการออกแบบกิจกรรมและขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นมา มีการออกแบบกิจกรรม กำหนดโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ เป้าหมายที่คาดหวังเพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนที่เป็นครัวเรือนเป้าหมายจากระบบ TPMAP โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้อธิบายและให้ข้อมูลในการนำนโยบายขับเคลื่อนศจพ.อำเภอไปปฏิบัติ ดังนี้

4.2.1 ผลสำเร็จของการนำนโยบายขับเคลื่อน ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ ไปปฏิบัติ

ในการวัดผลสำเร็จของการนำนโยบายขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ไปปฏิบัติในวิจัยนี้ จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เทียบกับความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมายจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ว่าเป็นไปตามที่เจ้าหน้าที่และศจพ.อำเภอคาดหวังหรือไม่ เนื่องจากโครงการดังกล่าวถูกออกแบบเพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนตกเกณฑ์ความยากจนมิติด้านรายได้ ผู้ที่จะบอกได้ว่าโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าวตรงต่อความต้องการของประชาชนกลุ่มดังกล่าวหรือไม่นั้นจึงต้องเป็นบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความคาดหวังให้ครัวเรือนตกเกณฑ์ความยากจน มิติด้านรายได้สามารถลดรายจ่ายโดยการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยไม่ได้คาดหวังถึงกรณีเหลือจากการบริโภคและนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน สำหรับครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพทั้งฝึกอบรมทำข้าวต้มมัดและวันแพนซี เจ้าหน้าที่มีความคาดหวังให้ครัวเรือนสามารถนำไปประกอบอาชีพเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม เพื่อสามารถเลี้ยงตนเองและครัวเรือนได้

“เป้าหมายของศจพ.อำเภอ คือต้องการให้ประชาชนตามครัวเรือนเป้าหมายสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ก็ยากตรงที่มันก็ขึ้นอยู่กับกิเลสของแต่ละคนที่มีสิ่งเร้าอยู่รอบตัวที่คอยกระตุ้นให้เกิดความอยากมี อยากได้

อยากเป็น เราจึงจะต้องทำให้ทำให้ทุกคนรู้สึกพอใจในสิ่งที่ตนมี สามารถพึ่งพาตนเองได้ เลี้ยงดูครอบครัวได้ ซึ่งสิ่งที่เรากำลังทำมันต้องใช้เวลา เพราะมันจะสวนกระแสทุนนิยมที่ทำให้คนพอใจ พอเพียง ในขณะที่ทุนนิยมจะต้องการคนอีกแบบหนึ่ง”

(นายอำเภอ)

ตามความคาดหวังของนายอำเภอ ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ ต้องการมุ่งเน้นเริ่มไปที่ทัศนคติในการใช้ชีวิตของครัวเรือนเป้าหมาย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนานำสู่การพึ่งพาตนเองและเลี้ยงดูครอบครัวได้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาความยากจนของครัวเรือนผ่านทัศนคติ ถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง และสามารถกำหนดตัวชี้วัดได้ยาก

“ศจพ.อำเภอ จัดกิจกรรมเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครัวเรือนขึ้นมาก็มีความคาดหวังตรงตามชื่อของกิจกรรม เราไม่ได้คาดหวังว่าเขาจะต้องรวย หมดหนี้ แต่ขอให้เขาเลี้ยงชีพได้ ดูแลครอบครัวได้ อย่างน้อยก็ไม่อด เพราะจริง ๆ แล้วเรามีตัวชี้วัดจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่ต้องสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลเป็นประจำในทุก ๆ ปี โดยตัวชี้วัดด้านรายได้ นั้น หมายรวมถึงการมีอาชีพ รายได้จากสวัสดิการ และการคำนวณมูลค่าอาหารการกินที่สามารถนำมาบริโภคภายในครัวเรือนเพื่อเลี้ยงชีพ รวมออกเป็นรายได้ของประชาชนและครัวเรือนนั้น”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(พัฒนาการอำเภอ)

ในขณะที่พัฒนาการอำเภอใช้ตัวชี้วัดที่สามารถจับต้องได้ โดยใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนมาประกอบการตั้งความคาดหวังในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดที่ตั้งความหวังไว้ การดำเนินโครงการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ อาจประสบความสำเร็จในการดำเนินการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ได้ในประเด็นที่ครัวเรือนหลายครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำขนมขาย หากแต่ไม่อาจมองข้ามความเป็นจริงที่ว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้น ไม่ได้หมายถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือการเพิ่มความสามารถในการเลี้ยงชีพของครัวเรือนได้

“ในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการนี้โดยตรง พอจะทราบและเข้าใจถึงปัจจัยเพิ่มเติมของแต่ละครัวเรือนที่อาจทำให้ไม่สามารถนำสิ่งที่ฝึกอบรมไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ได้ แต่คิดว่าอย่างน้อย เขามีความรู้ ทักษะ ที่จะเป็นทางเลือกในอนาคตให้กับเขา สำหรับของที่ได้รับไป เขาจะนำไปทำขายเป็นบางครั้งคราว หรือจะนำไปแปรรูปไปทำอย่างอื่น อย่างน้อยก็ช่วยลดรายจ่ายให้กับครัวเรือนได้ถึงแม้ว่าจะไม่ยั่งยืนก็ตาม เพราะปัญหาความยากจน ไม่ใช่เรื่องของ การฝึกอบรม มีอาชีพ แล้วจะหลุดพ้นจากความยากจนทันที ยังมีปัจจัยอีกมากมาย ทั้งทัศนคติของตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรม ปัจจัยด้านครอบครัว หรือปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ล้วนส่งผลต่อตัวเขา”

(พัฒนากร)

ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า มี 7 ครัวเรือน ไม่ได้คาดหวังอะไรจากการดำเนินกิจกรรมของ ศจพ.อำเภอ มากไปกว่าการได้รับของแจกเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และนำต้นทุนทางวัตถุดิบที่ได้รับจากการอบรมไปเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน เนื่องจากผู้เข้าร่วมอบรมนั้นมีความสามารถที่จะทำขนมตามรายการที่ฝึกอบรมเป็นอยู่แล้ว และมีจำนวน 2 ครัวเรือน ที่คิดว่า การเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้อาจได้รับความรู้บางประการเพิ่มเติมจากสิ่งที่ตนรู้อยู่แล้ว เพื่อนำมาเป็นช่องทางอาชีพ ต่อยอดจากสิ่งที่ตนทำอยู่เดิม โดยจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความคิดเห็นในเรื่องของความคาดหวังในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

“ตอนแรกฉันก็ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร แต่มีผู้ใหญ่บ้านเขามาบอกว่าฉันเป็นคนที่ดีตกเกณฑ์ที่มีรายได้น้อย แล้วมาบอกให้ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์แก้จนอำเภอจัดขึ้น ฉันก็ไม่ได้คิดอะไรมาก แค่คิดว่าอย่างน้อย ถ้ามีชื่อฉันอยู่ในศูนย์ฯ นี้ เขาอาจจะช่วยฉันมีรายได้เพิ่มขึ้นได้บ้าง ก็เลยร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์ฯ เขาเรื่อย ๆ ซึ่งจริง ๆ แล้วตนเป็นคนที่ทำขนมขายอยู่แล้ว แต่ที่ไปเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมทำขนมในครั้งนี้ก็เพื่อจะไปดูว่าคนที่เขาจะมาสอนเขาทำขนมกันอย่างไร ถ้ามีอะไรที่ฉันเอามาปรับปรุงขนมของฉันได้ มันก็เป็นประโยชน์ ”

(ID1: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

“ผู้ใหญ่บ้านมาบอกให้ฉันไปร่วมกิจกรรมฝึกอบรม ฉันก็ไป ไม่ได้คิด ไม่ได้คาดหวังอะไร ฉันอยากให้ความร่วมมือกับทางอำเภออยู่แล้วด้วย และเขาแค่บอกว่าถ้าไปจะมีของแจกกลับมาให้ทำต่อได้ด้วย ชาวตมมัดฉันก็ทำเป็นอยู่แล้ว ถ้าถามว่าไปแล้วจะคาดหวังอะไร ก็คงเป็นของที่จะได้ที่ผู้ใหญ่บ้านบอกไว้นั้นแหละ”

(ID4: ประชาชนตมกเถรรายได้)

จากการสัมภาษณ์ประชาชนข้างต้นที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอาชีพ เป็นบุคคลที่ทำขนมขายเป็นอาชีพอยู่แล้ว แต่เลือกที่จะเข้าร่วมโครงการดังกล่าวเพราะคาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือประการใดประการหนึ่งให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งรวมถึงการได้รับต้นทุนการผลิตที่ทางศพ.อำเภอได้มอบให้ สำหรับลงทุนประกอบอาชีพ ประกอบกับกลัวที่จะเสียโอกาส ทั้งโอกาสที่จะรับของแจก โอกาสที่จะได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ เพื่อนำมาต่อยอดอาชีพเดิมที่ตนทำอยู่แล้ว

“ปกติผู้ใหญ่บ้าน ไม่ก็ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แวะเวียนเข้ามาหาเป็นประจำอยู่แล้ว มีของอะไรแจก ผู้ใหญ่บ้านก็เอามาให้เรื่อย ๆ ผมไม่รู้จ้กว่า ศพ.อำเภอ คืออะไร แต่เคยมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเอาต้นมะละกอ มะเขือ กะเพรามาให้ที่บ้าน แล้วบอกว่าอันนี้ได้มาจากโครงการแ่จันของอำเภอ ผมก็เอามาปลูกรอบ ๆ บ้าน อันไหนโตก่อนก็เก็บไปขาย ได้ครั้งละ 60-70 บาท ได้ไม่ทุกวันหรอก แต่ก็ดีกว่าไม่มีรายได้เลย ผมไม่ได้รู้จักศูนย์แ่จันนี้มาก่อน ก็เลยไม่ได้คาดหวังอะไร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเอาต้นไม้ม่าให้ ผมก็เอามาปลูกไว้รอบบ้าน อยู่บ้านไม่ได้ทำอะไร ก็ดูแลต้นไม้ มีปลูกบวบ ฟักทอง มะเขือ พริก ฟัก มะละกอ กะเพรา รอบบ้านนี้แหละ ถ้าถามว่ามันดีหรือไม่ มันก็ดี ผมชอบ ถ้ามีมาให้อีกก็ดี เพราะที่ปลูกไว้เก็บไปขายหมดแล้ว ไม่ได้มีมาปลูกเพิ่ม ที่ขายไปก็กินบ้าง ใช้จ่ายไป มันก็หมด”

(ID2: ประชาชนตมกเถรรายได้)

จากการสัมภาษณ์ประชาชนข้างต้น พบว่า กรณีที่ประชาชนไม่รู้จักศพ.อำเภอ จึงไม่มีความคาดหวังว่าจะมีหน่วยงานหรือใครเข้ามาให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ของตนเอง เนื่องจากเดิมได้ปลูกผักและเก็บผักบริเวณรอบบ้านขายอยู่แล้ว เมื่อได้รับพันธุ์พืชผักสวนครัวมาเพิ่มจึงนำไปปลูกต่อยอดจากเดิมเป็นปกติวิสัย

เช่นเดียวกับที่คุ้นเคยกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ ที่มีการนำของมามอบเป็นปกติ ทำให้ประชาชนรายดังกล่าวไม่ได้ให้ความสนใจว่าใครเป็นเจ้าของสิ่งของต่าง ๆ ที่ผู้นำมามอบให้

“หลังอบรมเสร็จ ศูนย์ก็แจกอุปกรณ์ทำขนมตามทีอบรมมาครบเลย พร้อมเอาไปทำขาย เราก็ทำไปขาย แต่สุดท้ายต้นทุนที่ให้มาก็หมดไป เพราะรายจ่ายในครัวเรือนเยอะ มีรายจ่ายที่จำเป็นมาแทรก ก็ต้องหยิบต้นทุนที่เราเก็บไว้จะไปต่อยอดออกไปใช้ก่อน ทุนเราก็หมดไป ไม่ได้มีทุนไปต่อยอดอีก”

(ID5: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

“พียอยากทำทุกอย่างเลย ทำได้หมด ขายของก็ได้ รับจ้างก็ได้ แต่แม่พี่แก่มาก ห่างแกไปไม่ได้เลย ตอนนั้นเดินเอาของไปขาย กลับมาเจอแกล้มอยู่กับพื้น พี่เลยไม่กล้าไปไหนเลย ถ้าเป็นแบบนี้ พียอยากได้ทุนมาทำร้านขายของหน้าบ้านมากกว่า ของทำขนมที่ให้พี่มาพียะทำได้ แต่พียต้องไปหาที่ขาย ไปฝากเขาขาย ออกไปนาน ๆ ไม่ได้ห้วงแม่”

(ID6: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

“ฉันไปอบรมมา เอาของที่เขาให้มาทำกินกันในบ้าน ตอนนี้อย่างหมดแล้ว แต่ถ้าให้ทำขายฉันทำไม่ได้ เพราะไม่มีเวลา ต้องดูแลผู้ป่วยติดเตียง ถ้ามีเวลาให้ฉันทำฉันก็จะต้องไปขอต้นทุนลูก แล้วเอาของไปฝากเขาขายอีกทีหนึ่ง แต่ใครเขาจะกินวันกันทุกวัน ถ้าขายจริง ๆ ก็คงต้องทำขนมหลาย ๆ อย่างสลับกันไป”

(ID7: ประชาชนตกเกณฑ์รายได้)

สำหรับการสัมภาษณ์ประชาชนตกเกณฑ์รายได้ 3 รายข้างต้น พบว่า แต่ละครัวเรือนยังมีปัญหาด้านอื่น ที่การฝึกอบรมอาชีพและการมอบต้นทุนการผลิตให้ยังแก้ไขปัญหารายได้ไม่เพียงพอในครัวเรือน จนเป็นเหตุให้ตกเกณฑ์ความยากจนมิติด้านรายได้ ทั้งปัญหารายจ่ายที่สูงกว่ารายรับมาก ทำให้ต้นทุนที่มอบให้หมดไป หรือปัญหาด้านสุขภาพของคนในครอบครัว ที่ทำให้ไม่สามารถแบ่งเวลาไปประกอบอาชีพ หรือทำอาชีพเสริมได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมของศจพ.อำเภอนั้น เป็นเพียงการช่วยเยียวยาประเด็นด้านรายได้ในครัวเรือนเท่านั้น ดังจะเห็นได้ว่าแม้ศจพ.อำเภอ ได้จัดกิจกรรมที่มีต้นทุนทางการ

ผลิตรอบให้หลังจากอบรมฝึกอาชีพหรือมอบต้นไม้ที่เป็นพืชพันธุ์ผักสวนครัวให้ และคาดหวังว่าประชาชนตกเกณฑ์รายได้ที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จะสามารถหมุนเวียนต้นทุนดังกล่าวเพื่อสร้างรายได้ และเวียนกลับมาเป็นต้นทุนได้ แต่ครัวเรือนยังประสบกับปัญหาอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถนำวัตถุดิบที่ได้รับมาเป็นต้นทุนการเริ่มต้นอาชีพ หรือไม่สามารถประกอบอาชีพดังกล่าวได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการของศจพ.อำเภอ อาจจะยังไม่ใช้การแก้ปัญหา แต่เป็นการเยียวยาครัวเรือนเพียงชั่วคราวเท่านั้น เนื่องจากผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่ตรงต่อความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ และยังไม่ตรงต่อเป้าประสงค์ของ ศจพ. อำเภอ ที่ต้องการจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ รวมถึงการพัฒนาคนให้อยู่ดีมีสุข พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนไปปฏิบัติ

จากการศึกษาจากเอกสารโครงสร้างของศจพ.อำเภอ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบ TPMAP ทั้งวิธีการทำงานและตัวชี้วัดของระบบ รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติรายได้ของศจพ.อำเภอ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ในการร่วมปฏิบัติงานในฐานะที่พี่เลี้ยงของศจพ.อำเภอ ตลอดปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้ร่วมลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหา วิเคราะห์และออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหา และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและครัวเรือนเป้าหมายที่ตกเกณฑ์ความยากจนมิติด้านรายได้ในระบบ TPMAP เมื่อนำมาวิเคราะห์ผ่านตัวแบบการจัดการ (Management Model) ที่มีองค์ประกอบ 5 ปัจจัย ได้แก่ โครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์และเครื่องมือ และสถานที่ รวมถึงการวัดผลสำเร็จของการดำเนินนโยบายโดยวิเคราะห์จากความคาดหวังในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทียบกับความคิดเห็นของประชาชนหลังได้ร่วมกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้น ทำให้พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

4.2.2.1 ตัวชี้วัด ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานครัวเรือน (จปฐ.) และการนำฐานข้อมูลมาวิเคราะห์ภายใต้ระบบ TPMAP ที่เกิดความคาดเคลื่อน

การกำหนดครัวเรือนเป้าหมายถือเป็นจุดเริ่มต้นของการนำนโยบายการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ทราบถึงจำนวนและข้อมูลของครัวเรือน

เป้าหมาย ในการนำมาออกแบบกิจกรรม แผนงาน โครงการที่ ศจพ.อำเภอ จะใช้สำหรับ ดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งระบบ TPMAP ที่ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมาย ได้นำฐานข้อมูลจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ครัวเรือน (จปฐ.) และข้อมูลผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มาผนวกเข้าด้วยกันเพื่อหาจุดร่วม ตามสมมติฐานว่า คนที่ได้รับการสำรวจว่าจนและลงทะเบียนว่าจน น่าจะเป็นคนจนเป้าหมาย ที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน (TPMAP, 2561) ทำให้ข้อมูลที่ได้มาเกิดความคาดเคลื่อน

“เกณฑ์เรื่องผู้สูงอายุมีอาชีพและมีรายได้ ที่เป็นปัญหา เพราะผู้สูงอายุในพื้นที่หลายคนไม่มีอาชีพจริง แต่มีรายได้และไม่ได้เดือดร้อนเรื่องรายได้ขนาดนั้น ซึ่งจุดร่วมอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือเรื่องบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เขาไม่มีอาชีพและมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้วย ก็เลยเป็นครัวเรือนตกเกณฑ์มีติ รายได้ใน TPMAP จึงเป็นครัวเรือนเป้าหมายของ ศจพ.อำเภอ ไปด้วย”

(พัฒนาการ)

4.2.2.2 การให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์ อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาความร่วมมือเป็นปัญหาด้านโครงสร้างองค์กรประกอบด้วยปัญหาด้าน บุคลากร พบว่า โครงสร้างของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัย อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ ที่ออกแบบให้มีหน่วยงานที่ หลากหลายเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อน ยังมีปัญหาอุปสรรคในส่วนของ การให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากภารกิจขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความ ยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเป็น ภารกิจที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากภารกิจหลักของหน่วยงาน ด้วยภาระงานเดิมที่มีจำนวนมากอยู่ แล้ว ทำให้หลายหน่วยงานไม่สามารถให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมของ ศจพ. อำเภอได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลไปยังการตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมและการตระหนักถึง ความสำคัญในการขับเคลื่อนของบุคลากรในหน่วยงาน รวมถึงข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากร ในสำนักงานของแต่ละหน่วยงาน งบประมาณ และศักยภาพของหน่วยงาน ทำให้การ

ดำเนินการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ในภาพรวมบางครั้งต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งโครงสร้างศจพ.อำเภอ ซึ่งปัญหาการตระหนักถึงความสำคัญในการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ เป็นเหตุให้การดำเนินการขับเคลื่อนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมที่ครอบคลุมทุกมิติ

“งานบางงานสำนักงานพัฒนาชุมชนทำกันเอง ก็สามารถทำได้โดยไม่ติดขัดปัญหาอะไร แต่เจ้าหน้าที่เรามีกันอยู่แค่ 3 คน รวมที่ด้วยก็เป็น 4 คน ดูแลพื้นที่ 9 ตำบล ครั้วเรือนเป้าหมาย ที่ตกมิตราয়ได้ 462 ครั้วเรือน ก็ถือว่าเยอะมาก ประกอบกับพัฒนาชุมชนก็ทำได้แค่ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านของการเลี้ยงชีพ แต่ถ้าเป็นด้านอื่น ๆ ก็เกินศักยภาพและอำนาจหน้าที่ ของพัฒนาชุมชน เราก็ต้องประสานหน่วยงานอื่นเขามาช่วย แต่ภารกิจเขาก็เยอะ ถ้าหัวหน้าหน่วยงาน เขาไม่ได้ให้ความสำคัญกับภารกิจของ ศจพ.อำเภอ การประสานงานก็จะยิ่งยากขึ้นไปอีก และเราก็จะทำอะไรได้น้อยมาก”

(พัฒนาการอำเภอ)

“เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะจากหน่วยงานไหน หากมีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่ง ศจพ.อำเภอ ก็จำเป็นต้องเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ นำนโยบายและภารกิจต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายหรือเกี่ยวข้องไปบริการช่วยเหลือประชาชน หากเจ้าหน้าที่ขาดความร่วมมือ และหัวหน้าหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเพียงพอ อาจทำให้หน่วยงานนั้น ๆ ไม่ได้จัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อร่วมขับเคลื่อน ก็จะส่งผลให้การขับเคลื่อนฯ ไม่บรรลุเป้าหมายของโครงการอย่างที่ควรจะเป็น เพราะสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินการเพียงหน่วยงานเดียวก็คงไม่เพียงพอ”

(พัฒนากร)

4.2.2.3 ปัญหาด้านงบประมาณของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

งบประมาณเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอนในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ซึ่งศจพ. อำเภอน ไม่มีงบประมาณสำหรับการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการเป็นของตนเอง จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างของ ศจพ. อำเภอน ทำให้การวางแผนการดำเนินกิจกรรม/โครงการ การตั้งงบประมาณ และการวางแผนการใช้จ่ายไม่สามารถทำได้อย่างอิสระ ต้องอาศัยความร่วมมือในการบูรณาการ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อน ศจพ. อำเภอนไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ในมุมของผู้ปฏิบัติงาน นายอำเภอน ได้มีความเห็น ดังนี้

“งบประมาณ จะให้มีพอก็ทำได้ ขอแค่ทำเรื่องขอรับงบประมาณจากจังหวัดไป แต่สิ่งสำคัญคือ การวางแผน ปีนี้จะทำอะไร ช่วงนี้จะทำอะไร ถ้าจะฝึกอบรมอาชีพ ก็ต้องหากลุ่มเป้าหมาย ให้ครบตามที่ส่วนราชการของจังหวัดกำหนด แล้วทำเรื่องของงบประมาณไป แต่ที่สำคัญเลย คือการวางแผนงาน กิจกรรมที่จะขับเคลื่อน ต้องคุยกับให้ชัดเจนก่อนว่าใครจะทำอะไรบ้าง ถ้าคุยกันไม่ตกลงสัก มันก็จะซ้ำซ้อนกันไปมา”

(นายอำเภอน)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า ในมุมมองของผู้อำนวยการศูนย์ฯ และเป็นผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอน มองว่างบประมาณมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นด้านโครงสร้างและบุคลากร เนื่องจากโครงสร้างที่ถูกออกแบบมาให้การดำเนินการของศจพ.อำเภอนไม่มีเจ้าภาพหลัก แต่เน้นการบูรณาการความร่วมมือ ในขณะเดียวกันบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามคำสั่งโครงสร้างศจพ.อำเภอน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทการทำงานภายใต้ ศจพ.อำเภอน ทำให้ไม่มีความพร้อมในการทำงาน จึงส่งผลให้ในการทำงานร่วมกันต้องร่วมกันหาข้อสรุปในการดำเนินการและวางแผนการขับเคลื่อนภารกิจของศจพ.อำเภอน แบ่งงานกันทำตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอย่างชัดเจน เพื่อให้

หน่วยงานได้ตั้งงบประมาณสำหรับดำเนินงานและมีงบประมาณเพียงพอต่อปัญหาความต้องการของครัวเรือนเป้าหมายในพื้นที่ ลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นการลดภาระทางงบประมาณในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

ดังนั้น ผลการศึกษาด้านการจัดการองค์การของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอบ้านหมอไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ที่สะท้อนออกมาจากมุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนผู้ที่ตกเกณฑ์ความยากจนมิติด้านรายได้ นั้น พบว่า ศจพ.อำเภอมีความพยายามที่จะอาศัยอำนาจของนายอำเภอ ในฐานะผู้ใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีในการกำกับดูแล อำนาจการกิจการภาครัฐด้านต่าง ๆ ของอำเภอ ในการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติ โดยการเป็นผู้อำนวยการในการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ซึ่งศูนย์ฯ ดังกล่าวมีกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ “ทีมพี่เลี้ยง” ที่ประกอบด้วยผู้นำในชุมชน ทั้งที่เป็นบุคลากรของภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการดูแลอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง แต่บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในศจพ.อำเภอยังขาดความชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบ ทำให้การให้ความร่วมมือไม่เป็นที่ไปตามความคาดหวังในการบูรณาการความร่วมมือ อีกทั้งข้อจำกัดด้านงบประมาณ และความบกพร่องของอุปกรณ์และเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมาย หรือการออกแบบกิจกรรม/โครงการที่ยังไม่ครอบคลุมปัญหาที่แท้จริงของครัวเรือน ทำให้การขับเคลื่อนศจพ.อำเภอยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะมิติด้านรายได้ของครัวเรือนเป้าหมายในพื้นที่อำเภอบ้านหมอได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้: กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี” จากกรอบของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตามตัวแบบการจัดการหรือ Management Model ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยความพร้อมหลักของ องค์การทั้ง 5 ประการ เป็นผลให้นโยบายลงสู่การปฏิบัติ สะท้อนผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค รวมทั้ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ต่อการนโยบายนโยบายดังกล่าวลงสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ จากการสัมภาษณ์ นายอำเภอบ้านหมอ พัฒนาการอำเภอบ้านหมอ และพัฒนารผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอบ้านหมอ ในฐานะผู้ที่ ขับเคลื่อนและนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ตามโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ที่ดำเนินการโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ ภายใต้การขับเคลื่อนศูนย์ฯ ดังกล่าว สะท้อนผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ และ 2. เพื่อศึกษาผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรคและ ข้อเสนอแนะของการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอบ้านหมอไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา มิติด้านรายได้ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ ดังนี้

5.1 การศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบการจัดการ หรือ Management Model ว่าด้วยสมรรถนะหลักขององค์การ ประกอบด้วย บุคลากร โครงสร้าง งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือ ที่สอดคล้องกับแนวคิดของวรเดช จันทรศร (วรเดช จันทรศร, 2551) และสามารถสรุปผลการศึกษาในประเด็นด้านการนำนโยบายการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอได้ ดังนี้

5.1.1 ปัจจัยด้านบุคลากร

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนกลุ่มเป้าหมาย พบว่า บุคลากรของสำนักงานพัฒนาชุมชนในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพในการขับเคลื่อนศูนย์ อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ นั้น มีความรู้ความ เข้าใจทั้งในด้านการใช้งานระบบ TPMAP ซึ่งเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่ใช้รวบรวมข้อมูล คร่าวเรือน เพื่อกำหนดครัวเรือนเป้าหมายที่ตกเกณฑ์ความยากจนในมิติต่าง ๆ เข้าใจใน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีความพร้อมในการปรับตัวให้ยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานและบุคลากรของ ศจพ.อำเภอ ได้ โดยเฉพาะการนำ นโยบายหรือข้อสั่งการต่าง ๆ ลงสู่การปฏิบัติ บุคลากรของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จะต้องมีการศึกษา เรียนรู้จากทั้งหนังสือสั่งการ ชักซ้อมแนวทางปฏิบัติกับบุคลากรใน หน่วยงานและทีมพี่เลี้ยง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานตามนโยบายและ ข้อสั่งการของรัฐบาล จังหวัด และอำเภออยู่เสมอ โดยทีมพี่เลี้ยง ถือเป็นบุคลากรกลุ่มสำคัญ ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพปัญหา ความต้องการ ของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารราชการโดยยึดประชาชน เป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centered Approach) ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และก่อให้เกิดผลกระทบทางดีต่อการพัฒนาชีวิตของประชาชน จึงเลือกบุคลากรที่ใกล้ชิด ประชาชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน เพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริง มาสู่การกำหนดนโยบายของศจพ.อำเภอ ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ แต่ ด้วยข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรในสำนักงาน งบประมาณ และศักยภาพของหน่วยงาน ทำให้การดำเนินการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอในภาพรวมบางครั้งต้องอาศัยบุคลากรจากหน่วยงาน อื่นที่มีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งโครงสร้างศจพ.อำเภอ ซึ่งยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เป็นเหตุให้การดำเนินการขับเคลื่อน โดยเฉพาะมิติด้านรายได้ เกิดข้อบกพร่องที่ไม่สามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมที่ครอบคลุมทุกมิติ

5.1.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของศูนย์อำนวยการจัด ความยากจน และพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ศจพ.อำเภอ มีความพยายามจะออกแบบโครงสร้างศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทุกมิติด้านความเป็นอยู่ของประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลมีความพยายามออกแบบศจพ.อำเภอ ให้เกิดการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ ด้วยการร่วมกันดูแลคนในพื้นที่กันเอง เพื่อให้คนที่เข้าใจวิถีชีวิตและลักษณะทั่วไปของพื้นที่ สามารถทำให้ออกแบบกิจกรรมช่วยเหลือที่เหมาะสมได้ แต่รูปแบบโครงสร้างและกิจกรรมที่ใช้ดำเนินโครงการ ยังคงเป็นลักษณะบนลงล่าง (Top-Down) กล่าวคือ โครงสร้างศจพ.อำเภอที่ถูกจัดตั้งขึ้น มีกรอบแนวคิดและรูปแบบจากคณะกรรมการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คจพ.) และกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพที่ถูกจัดขึ้นก็เป็นแนวทางกิจกรรมจาก ศจพ.จังหวัด ซึ่งจะมีเพียงแต่กิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนที่เป็นกิจกรรมของศจพ.อำเภอเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการเอง โดยกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญของ ศจพ.อำเภอ คือ ทีมพี่เลี้ยง ผู้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายของศจพ.อำเภอ ไปสู่การปฏิบัติในระดับครัวเรือนเป้าหมาย ให้ทราบถึงข่าวสาร ข้อมูล การขับเคลื่อนกิจกรรม การติดตามผล ให้ใกล้ชิดกับครัวเรือนเป้าหมายมากที่สุด เพื่อสามารถวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ และให้การช่วยเหลือครัวเรือนตามลำดับต่อไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในระดับ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นทีมพี่เลี้ยงเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน รายครัวเรือน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในเป้าหมาย นโยบาย และข้อสั่งการ ของทุกส่วนราชการภายใต้การกำกับดูแลของศจพ.อำเภอ เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและหัวหน้าทีมพี่เลี้ยง ขับเคลื่อนการทำงานจัดความยากจน ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างตรงต่อปัญหาความต้องการของครัวเรือน จึงจะเห็นได้ว่า ในปัจจัยด้านโครงสร้าง ศจพ.อำเภอ จะมีปัญหาทั้งด้านโครงสร้างองค์กรที่ไม่ได้มีอิสระในการคิดหรือดำเนินการให้เหมาะสมกับพื้นที่อย่างเต็มที่ และด้านความร่วมมือ ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการอื่น ที่มีอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้าง ศจพ.อำเภอ ยังไม่ได้ร่วมขับเคลื่อนอย่างจริงจังมากพอ

5.1.3 ปัจจัยด้านงบประมาณ

จากข้อมูลที่ได้จากกาสัมภาษณ์ พบว่า ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ ไม่มี

งบประมาณสำหรับการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการเป็นของตนเอง จึงต้องอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งขับเคลื่อนศูนย์ฯ ในการจัดทำแผนงานโครงการ และจัดตั้งงบประมาณ สำหรับขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยในกรณีของการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้ ที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ได้รับงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เพื่อดำเนินการจัดฝึกอบรมอาชีพ จำนวน 60 ครัวเรือน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนครัวเรือนตกเกณฑ์มิติด้านรายได้ทั้งหมดของอำเภอบ้านหมอ 462 ครัวเรือน นั้น จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการฝึกอบรมอาชีพนั้นถือว่าอยู่ในสัดส่วนที่น้อยมาก ในขณะเดียวกันสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ ได้ดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน ภายใต้การขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ โดยการแจกพืชผักสวนครัว เพื่อเพาะปลูกในครัวเรือนจำนวน 462 ครัวเรือน เท่ากับจำนวนครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ แต่งบประมาณในการจัดหาพันธุ์พืชผักสวนครัวดังกล่าวไม่ได้มาจากภาครัฐ เป็นงบประมาณนอกที่ ศจพ.อำเภอ ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน และหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งการที่จะทำให้ศจพ.อำเภอมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินการ คือการวางแผนงานโครงการสำหรับขับเคลื่อนศจพ.อำเภอล่วงหน้า เพื่อขอรับงบประมาณจากจังหวัดและส่วนกลางมาใช้ดำเนินกิจกรรมโครงการให้มีความครอบคลุมและตรงกับปัญหาความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น หรือในกรณีที่ไม่สามารถหางบประมาณเพิ่มเติมได้ ศจพ.อำเภอมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์กับครัวเรือนเป้าหมายที่จำนวนมากขึ้น

5.1.4 ปัจจัยด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า อุปกรณ์และเครื่องมือของการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่

5.1.4.1 ระบบ TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) ซึ่งเป็นระบบ Big Data ที่สามารถระบุและประมวลผลว่ามีคนจนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการพัฒนาอยู่ที่ไหนและมีปัญหาในมิติด้านใดบ้าง เพื่อจะออกนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนของประชาชนในทุกมิติ โดย TPMAP จะ

รวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ฯลฯ เพื่อนำมาประมวลผลในการกำหนดครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งพบความบกพร่องของอุปกรณ์และเครื่องมือ ในด้านของเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายในระบบ TPMPAP ทำให้การขับเคลื่อนศจพ.อำเภอเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และอาจส่งผลให้เกิดการดำเนินการแก้ไขปัญหาความต้องการที่ไม่ตรงต่อกลุ่มประชากรเป้าหมาย หรืออาจเกิดการดำเนินการที่คาดเคลื่อนได้

5.1.4.2 เครื่องมือสำหรับดำเนินกิจกรรมแก้จนมิติด้านรายได้ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ ได้จัดโครงการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครัวเรือน ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และการฝึกอบรมอาชีพ (ข้าวต้มมัด และวุ้นแพนซี) เพื่อเป็นแนวทางการประกอบอาชีพในการเพิ่มรายได้ในครัวเรือนจากการสัมภาษณ์ประชาชนจากครัวเรือนตกเกณฑ์มิติด้านรายได้ พบว่า หลายครัวเรือนยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องต้นทุนการผลิตที่ศจพ.อำเภอ พยายามจะจัดสรรให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพ สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรม/โครงการที่ยังไม่ครอบคลุมปัญหาที่แท้จริงของครัวเรือน ทำให้การขับเคลื่อนศจพ.อำเภอยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยเฉพาะมิติด้านรายได้ของครัวเรือนเป้าหมายในพื้นที่อำเภอบ้านหมอได้

5.1.5 ปัจจัยด้านสถานที่

สถานที่การดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอในการดำเนินการ สืบวจดำเนินกิจกรรม และติดตามผลการดำเนินการ สามารถปฏิบัติที่ไหนก็ได้ เนื่องจากการวางโครงสร้างอำนาจของบุคลากรใน ศจพ.อำเภอ ได้มีกลไกทีมพี่เลี้ยง ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ เพื่อดูแลครัวเรือนเป้าหมายอย่างใกล้ชิด 10 ครัวเรือน ต่อทีมพี่เลี้ยง 1 คณะ ทำให้การจัดการองค์กรด้านสถานที่ไม่เป็นปัญหาต่อการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอแต่อย่างใด อีกทั้งในการจัดฝึกอบรมที่ต้องอาศัยพื้นที่ส่วนกลางในการดำเนินกิจกรรม ศจพ.อ.ได้เลือกใช้ศาลาประชาคมหน้าว่าการอำเภอ เนื่องจากเป็นจุดกึ่งกลางของทุกตำบล และทุกครัวเรือนมีความสะดวกและยินดีที่จะเดินทางมาร่วมอบรม ณ สถานที่ดังกล่าว ทำให้ปัจจัยด้านสถานที่เป็นปัจจัย

เดียวที่ไม่มีปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายการขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ไปปฏิบัติเพื่อแก้ไข ปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ในพื้นที่

5.2 ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5.2.1 ผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากการศึกษาการวัดผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับ ภาครัฐ โสภณดร (2546) ว่าสามารถวัดจากระดับความร่วมมือของผู้รับนโยบายที่มีต่อผู้ กำหนดนโยบาย และการพิจารณาผลการปฏิบัติในระยะสั้นเพื่อดูผลกระทบตามเป้าประสงค์ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความคาดหวังให้ครัวเรือนตกเกณฑ์ความยากจน มิติด้านรายได้สามารถลด รายจ่ายโดยการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยไม่ได้คาดหวังถึงกรณีเหลือ จากการบริโภคและนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน สำหรับครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรม ฝึกอบรมอาชีพทั้งฝึกอบรมทำข้าวต้มมัดและวันแพนซี เจ้าหน้าที่ที่มีความคาดหวังให้ครัวเรือน สามารถนำไปประกอบอาชีพเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม เพื่อสามารถเลี้ยงตนเองและ ครัวเรือนได้ ในขณะที่ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า ไม่ได้คาดหวัง อะไรจากการดำเนินกิจกรรมของ ศจพ.อำเภอ มากไปกว่าการได้รับของแจกเพื่อลดรายจ่าย ในครัวเรือน และนำต้นทุนทางวัตถุดิบที่ได้รับจากการอบรมไปเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ทั้งนี้มีบางส่วนต้องการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการและผู้นำชุมชนในฐานะที่มที่เลี้ยง เพราะคาดหวังว่าจะเกิดผลดีกับตนเองในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมเพราะคิด ว่าอาจได้รับความช่วยเหลือจากทางส่วนราชการเพิ่มเติมจากการแจกของ ซึ่งจากการ สัมภาษณ์ครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า การจัดกิจกรรมของศจพ.อำเภอนั้น เป็นเพียงการช่วย เหยี่ยวาประเด็นด้านรายได้ในครัวเรือนเท่านั้น แต่ครัวเรือนยังประสบกับปัญหาอื่น ๆ ที่ทำให้ ไม่สามารถนำวัตถุดิบที่ได้รับมาเป็นต้นทุนการเริ่มต้นอาชีพ หรือไม่สามารถประกอบอาชีพ ดังกล่าวได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการของศจพ.อำเภอ อาจจะยังไม่ใช่การแก้ปัญหา แต่เป็นการเหยี่ยวาครัวเรือนเพียงชั่วคราวเท่านั้น เนื่องจากผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่ตรงต่อความ คาดหวังของเจ้าหน้าที่ และยังไม่ตรงต่อเป้าประสงค์ของ ศจพ.อำเภอ ที่ต้องการขจัดความ ยากจนและความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ รวมถึงการพัฒนาคนให้อยู่ดีมีสุข พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

5.2.2 ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ในการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบการจัดการ หรือ Management Model ว่าด้วยสมรรถนะหลักขององค์กร พบปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เห็นได้ชัด 3 ประการหลัก ได้แก่ 1) ตัวชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานครัวเรือน (จปฐ.) และการนำฐานข้อมูลมาวิเคราะห์ภายใต้ระบบ TPMAP ที่เกิดความคาดเคลื่อน 2) การให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายและกิจกรรมของศจพ.อำเภอ และ 3) ปัญหาด้านงบประมาณของศจพ.อำเภอที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมต่อปัญหาความต้องการของประชาชน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคทั้ง 3 ประการ นำไปสู่ข้อเสนอแนะที่จะกล่าวถึงต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะของการนำนโยบายขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ ไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมิติด้านรายได้

1) การกำหนดแผนการดำเนินงาน การกำกับติดตาม และเป้าหมายของคณะทำงานขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ อย่างใกล้ชิด ภายใต้การนำของผู้อำนวยการศจพ.อำเภอ

ผู้อำนวยการศจพ.อำเภอ หรือนายอำเภอ ในฐานะผู้ใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีนโยบายในระดับอำเภอ ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการและหัวหน้าผู้ปฏิบัติงาน ควรมีการหารือกับหัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างศจพ.อำเภออย่างจริงจังในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการของศจพ.อำเภอ โดยการวางแผนการดำเนินกิจกรรม ออกแบบกิจกรรมโครงการ กำหนดผู้รับผิดชอบกิจกรรมและโครงการตามแผนงาน และกำหนดระยะเวลาในการติดตามผลที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการทำงานที่เป็นระบบ และสามารถคาดหวังผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการกำหนดเป้าหมายที่สามารถจับต้องได้ มีเกณฑ์ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่ชัดเจน และอาจดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของศจพ.อำเภอ โดย ศจพ.จังหวัด หรือ ศจพ.ระดับประเทศ โดยการจัดลำดับผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในแต่ละระดับ มีการมอบรางวัลจากการนำเสนอผลการปฏิบัติงานดีเด่น (Best Practice) เพื่อกระตุ้นการทำงานของศจพ.อำเภอให้ประสบผลสำเร็จ รวมถึงการเพิ่มตัวชี้วัดการประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อเพิ่มแรงขับเคลื่อนในการทำงาน ให้เกิดการตระหนักในการให้ความสำคัญของการขับเคลื่อน ศจพ.อำเภอ และเพื่อแก้ไขปัญหาความร่วมมือ

2) การมอบหมายภารกิจหน้าที่ให้หน่วยงานรับผิดชอบหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการขับเคลื่อน

การขับเคลื่อนศจพ.อำเภอนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบูรณาการความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยอำนาจหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ในคำสั่งคณะทำงานตามโครงสร้างศจพ.อำเภอ ไม่ได้กำหนดหรือมอบหมายภาระงานที่ชัดเจนให้แก่หน่วยงาน ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการแบ่งงานกันทำ ประกอบกับภาระงานของแต่ละหน่วยงานที่ล้นมือ แม้แต่ผู้อำนวยการศจพ.อำเภอ หรือนายอำเภอ ที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลส่วนราชการเกือบทั้งหมดในภาพรวมของอำเภอนั้น ๆ ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ลดลง ซึ่งหากพิจารณาขอบข่ายหรือกำหนดหน้าที่ในการขับเคลื่อนให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม มีตัวแบบการจัดการองค์การที่สามารถเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่ว่าจะในด้านโครงสร้างองค์การที่สามารถแบ่งงานกันทำภายในหน่วยงานได้ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ การมีงบประมาณที่สามารถบริหารจัดการได้ภายในหน่วยงานและสามารถจัดสรรอุปกรณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมได้ รวมถึงมีที่ตั้งในการดูแลประชาชนในพื้นที่ อาจทำให้ปัญหาความร่วมมือนี้บรรเทาลงได้ เช่น การมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบโดยตรง ด้วยความเหมาะสมของโครงสร้างภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีฝ่ายงานรับผิดชอบด้านการพัฒนาชุมชน ด้านสวัสดิการและสังคม และมีงบประมาณเป็นของตัวเองที่สามารถบริหารจัดการได้ อาจทำให้ภาระด้านการจัดการของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค ลดลง และเป็นการมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมกับหน่วยงานมากยิ่งขึ้น

3) การปรับเปลี่ยนบทบาทการพัฒนา ส่งเสริม ครีวเรือนตักเกณฑ์ความยากจน มิติด้านรายได้ จากการฝึกอาชีพ เป็นศูนย์รวมอาชีพ

ปัจจุบัน ศจพ.อำเภอ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ ในการแก้ไขปัญหาความยากจน มิติด้านรายได้ ของประชาชนที่ตักเกณฑ์ความยากจน โดยการทำกิจกรรมลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยการเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน ศจพ.อำเภอ เลือกลงใช้วิธีการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ในการฝึกอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมาย แต่ในขณะเดียวกัน มีข้อเท็จจริงที่ว่า แต่ละครัวเรือนมีความสามารถ ทักษะ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน การเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนโดยการรวบรวมการจ้างงานในพื้นที่หลากหลายรูปแบบ อาจเป็นทางเลือกให้กับครัวเรือนเป้าหมาย ได้มีโอกาสในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับเงื่อนไขของตนเอง และเป็นการลดภาระทางงบประมาณให้กับศจพ.อำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการหางบประมาณมาจัด

กิจกรรมส่งเสริมอาชีพใคร่ครวญตามความต้องการของครัวเรือนตึกเกณฑ์ อีกทั้งเป็นจัดการเรื่องอุปสงค์
และอุปทานด้านอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ด้วย

บรรณานุกรม

- Active, T. (2564). ความจริงของคนจน: นโยบายแก้จน 5 ทศวรรษ <https://theactive.net/data/truth-about-poverty-poor/>
- Kuznets, S. (1955). Economic Growth and Income Inequality. *The American Economic Review*, 49, 1-28.
- Pressman, J. L. a. W., A. B. . (1973). Implementation. In *How Great Expectations in Washington Are Dashed in Oakland*. University of California Press.
- Sabatier, P. A., & Mazmanian, D. A. (1980). *The Implementation of Public Policy: A Framework of Analysis: Policy Studies Journal Contents*
- Sen, A. K. (1999). Development as freedom.
- TPMAP. (2564). รู้จัก TPMAP <https://www.tpmmap.in.th/about>
- Van Horn, C. E., & Meter, D. S. V. (1976). *The Implementation of Intergovernmental Policy*.
- Williams, W. (1975). *Implementation Analysis and Assesment Policy Analysis*.
- กล้า ทองขาว. (2548). การนำนโยบายและแผนการศึกษาไปปฏิบัติ: แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการดำเนินงาน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2559). คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2560-2564.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อชจพ.). (2565). รายงานสรุปผลการดำเนินงาน การขับเคลื่อนการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.
- จุมพล หนิมพานิช. (2554). การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์การเมืองและรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารและกรณีศึกษาของไทย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2549). การบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2550). นโยบายรัฐไทยในการกำจัดความยากจนตามทัศนะของนักวิชาการ. วาสาร เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 14, 1-16.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2549). คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการ

บ้านเมืองที่ดี.

ภคพร โสภโนตร. (2546). ประสิทธิภาพของการนำนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (โครงการ 30 บาทฯ)

ไปปฏิบัติ กรณีศึกษาโรงพยาบาลในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. เชียงใหม่.
มยุรี อนุมานราชธน. (2549). นโยบายสาธารณะ. เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

วรเดช จันทรร. (2551). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัท พรักหวานกราฟฟิค
จำกัด.

สมชัย จิตสุชน, จ. แ. (2546). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและ
การกระจายรายได้.

สมบัติ อารงธัญวงศ์. (2555). นโยบายสาธารณะ แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ. สำนักพิมพ์
เสนาธรรม

สมบูรณ์ ศิริประชัย, น. ว., และศุภชัย ศรีสุชาติ,. (2547). นโยบายเศรษฐศาสตร์มหภาคกับความยากจนใน
ประเทศไทย: การสำรวจสถานะความรู้. วาสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 22.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2552). ความยากจน [http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ความ
ยากจน-8-เมษายน-2552](http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ความยากจน-8-เมษายน-2552)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนา
คนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง <http://nscr.nesdc.go.th/pelcd/>

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2563). คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 347/2563 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความ
ยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวศศิวิมล อੰนนา
วัน เดือน ปี เกิด	8 กรกฎาคม 2538
สถานที่เกิด	สุพรรณบุรี
วุฒิการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY